F 321
1931

ნაკადული

№ 19-20

ფასი 15 კ.

ოქტომბრის რევოლუციის 14 წლის თავის აღსანიშნავი დღესასწაული მოსკოვში

ტრიბუნაზე: სრკ. კ. პ. (ბ) ცეკას და მთავრობის წევრები—ამხ. [illegible], ანდრეევი, სტალინი, [illegible], მოლოტოვი, რუძუტაკი, შვერნიკი და სხვ.

სახელმწიფო საჯარო ბიბლიოთეკა

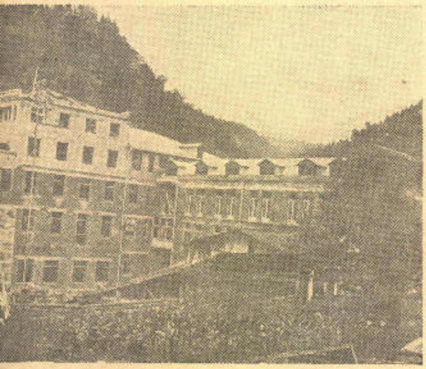

...ში აგებული იქნა ახალი სასტუმრო, რომელშიაც დაიდგმება 280 საწოლი.

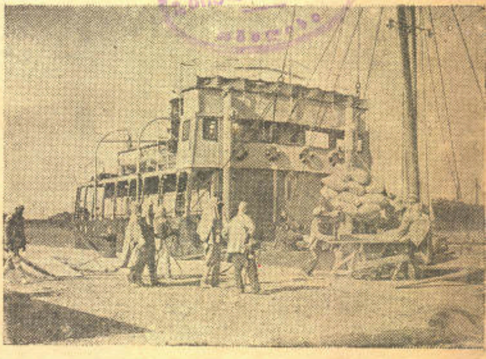

მაქარო [illegible] ფოთის ნავსადგურში მიღებული იქნა [illegible] ახალი დიდი ბარჟა.

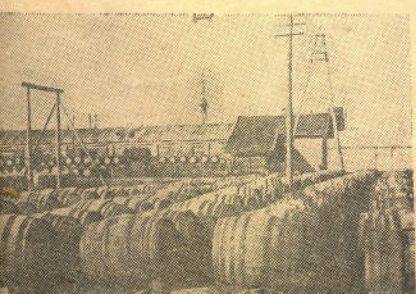

საქ. კ. პ. (ბ) ცკ-ას მეორე მდივანი
ამხ. პ. მელაძე

საქ. კ. პ. (ბ) ცკ-ას პირველი მდივანი
ამხ. ლ. ბერია

საქ. კ. პ. (ბ) ცკ-ას მესამე მდივანი
ამხ. გ. ჟურულაშვილი

ალექსანდრე გომიაშვილი

მთას იქით

აი, მყინვარიც —
„ცის და ქვეყნის შუა დაკიდულ",
კავკასიონზე გადადგმული თეთრი მუხ-
ლებით.

დადგება ჯანღი —
ნისლოვანში მ[illegible]ივის დარკინულ
სავჯიხვეები,
ნაპრალები დ[illegible]უხები.
„ანდეზიტიდ[illegible]
კლდეებ [illegible]ან აზარმაცები,
რამაც [illegible]
შუა[illegible]შორი გერგეტი,
და [illegible]იბრძვის
მთა ლალუმით გვერდებ ნაცემი
—ბრუნავს ბერკეტი...
გაჩქრა...
სადღაა მოხუც მთების
გულთქმა ადრინდელ...
გახას ბილიკით,
რომ გადივლი კლდეების ნაშალს
დაჩქროლებს ქარი —
გორითი-გორ ნისლებს გადირეკს
და ნაღმებიდან
მხრებ-შებერტყილ ბარბაცებს არშა!

„არშას ბაზალი ჯურღმია
ვეფხი კლანჭებზე დგებაო,
განჯის შეჭგლიჯა კლიტენი
ჩემს არშას მოუხდებაო".

ჩვენ-კი: წინაპრის სუნთქვა ბალღებს
აღარ გვაღელვებს,
ვერ შევასრულეთ
დედაბრების ჩვენზე იმედი,
რადგანაც ნაღმმა
თვით შეჭგლიჯა არშას კლიტენი
და თვალი ჩვენი
გადუქროლებს დაბლა ნახვრეთს,
ბებერი მთების
დარაჯები ჭკეტავენ კოშკებს
და კოშკებიდან
გასცქერიან ცხოვრების წინსვლას.
ცა დაიქცეს და
ქუხილიდან გრიგალი მოსკდეს
გრიგალით დაჭრილს
არ მელირსოს ნაჭერი მიწაც,
თუ მეც,
მათდარი კოშკის დარაჯს,
მათდარი ზრახვა —
გამივლის გულში
და თუნდ წუთით: მას შეატოკებს.
მე მოვსჭრი სიტყვას,
როგორც ქვას სჭრის ბერძენი ზახარ
და ნობეევნიც
ხალხურიდან ასე ამბობენ:
„ყმაწვილო არშის ციხესა
არ შენისთანა ყმა უნდა,
ჩვენი ჩამტანი აბჯართა
ამომტანელი სხვა უნდა".
და ეს „სხვა"
დიდხანს არსად სჩანდა
მთაში თუ ბარად,
თუმცა „ჩამტანიც აბჯარისა"
არვის უნახავს;
მაგრამ, რადგანაც
მიწის წვენი ამოდის ღვარად,
თუნდ აქ,
თუნდა შორს —
დარუბანდის იქით — სურახან!
ჩვენ ვიცით
ჩვენი სამშობლოის მიწის ბარაქა,
ჩვენი ხალხურიც
მთას გაუვლის, როგორც სადგანტი:
— „მე დაჭრილი ვარ"! —
ნაღმის ცეცხლით ხევში ქალაქმა
სოფელს გადუწვა
იდილია — შემოსადგანტი!..
— ქალაქი ხევში!
ვით გიგანტი მაღალ მთებისა,
გულქვა ლალუმით
რომ შეჭგლიჯოს არშას სადავე,
რომ სთქვას მართალი:
(აქ შესახებ წარმოებისა).
— აბჯარი სხვაა,
ყმაც სხვა უნდა მაშასადამე!

— დიახ! „სხვა უნდა" ტიალი
სადარბაზოს მთხრიოლადა,
რომ გულში გაიკრთალოს
მოსჭრას მადანი ხელადა;
და აჰა, ანდე, გაჭგლიჯა
ნაღმმა მთა ვითარც თიხა.
ამბობენ: პატრონ აბჯარის
ეს თვითონ ანდეზიტია.

შენ! გვირაბიდან
მაღალ მთების ტრიბუნალი ხარ,
ჩვენ მსმენელები —
ჩამომსხდარები კლდის ქანდარაზე,
კლდის ქანდარაზე
დაწოლილი ნისლი გადიხა
და გასახლეჩი
დიდი ნაღმმა მაგრად დარაზე!..
შორით მოვსულვართ,
რომ შენს ირგვლივ შემოვიკრიბოთ,
(რომ გადვიტანოთ
თან წუხილიც ყოველი ბინდის),
წამოიმართენ
მოხევენი მთებიდან თითქოს —
ფრანგულით,
თოფით,
ხანჯალით და
ზოგიც დურბინდით, —
ისე გადირეკ
უკანასკნელ მთების ნაგრილებს,
ისე წამოვა
წვიმა ღრუბელ თულუხებიდან.
მთას იქით
ნაღმნი დადგებიან რისხვის მაგიერ
და გადივლიან
დგრიალით მთებს ჭიუხებიანს! —

„აღარ შორდება ნისლები
მაღლის ჭიუხის წვერსაო,
ჭიუხის კეჭოლაზედა
სინდიკოტაი წევსაო,
ჯიხვენ ნუ ჩიეიან წარაფსა
წარაფნ წრიაპის წვერსაო,
ჩვენს გარდასახედ სარტყელში
ვეფხი პწკლიანი წევსაო".

ჰო და... ეგ ნისლიც
ხომ გადიხა ჭიუხებიდან,
შენ ვეფხი ხარ და
დაღადრე მთებს არშით ყელები,
მე სინდაურა.
შენი ხმები — ჩემი ხმებია
და ეს ლექსებიც
ხმა მეტყველი კლდის სიბრტყეები.
და თუ ჩვენს შორის
ვინმე არის ტემპში წახრილი,
როგორც მზდალი და
მოჩანჩალე ახალ დროისა, —
საერთო სუნთქვამ
სახსრებ შიგნით გაჰკრას ძარღვივით,
რომ ან მორჩეს და
ან ტემპშივე—ტემპით მოიხრას!..
შენ — გვირაბიდან
მაღალ მთების ტრიბუნალი ხარ
ნაღმო,
და ვეღით,
რომ დავზვერით შენი ნატორი.
ინგრევა მთები...
— უკანასკნელი ბინდიც გადიხა
და მოხჩანს ირგვლივ
ინდუსტრიის ვეფხის ნახტომი!..

ნავთის ექსპრესი

ბაქოს ნავთმა უცხოეთის გემზე მოხვედრამდე უნდა გაიაროს მანძილი ბაქოდან ბათუმამდე, კასპიის ზღვიდან შავ ზღვამდე. ჩვეულებრივ ამ მანძილს ნავთის მატარებელი გადის 60 საათში, ზოგჯერ კი ეს დროც არ არის საკმარისი, მაშინ, როდესაც სამგზავრო მატარებელს 30 საათზე მეტი არ სჭირდება ამ მანძილის გასარბენად.

ნავთის მატარებელი მძიმეა, მისი წონა 2.000 ტონამდე აღწევს. მისი სწრაფად წაყვანა არ შეიძლება, ამის საშუალებას არ იძლევა ა.-კ. რკინის გზების პროფილი. განსაკუთრებულ დაბრკოლებას ჰქმნის ამ მხრივ სურამის სიუღელტეხილო უბანი, სადაც დიდი სიჩქარის განვითარება აუცილებელ კატასტროფასთან არის დაკავშირებული.

მეორეს მხრივ საექსპორტო ნავთის პროდუქტების გადაზიდვის დაჩქარების აუცილებლობა ა.-კ. რკინის გზების წინაშე აყენებს ამოცანას—გამონახოს საშუალება სამარშრუტო მატარებლების მოძრაობის გასაძლიერებლად. მიღებული უნდა იქნას ზომები, რათა ნავთის მატარებლები დაუბრკოლებლად მოძრაობდნენ მთელ ხაზზე და ამასთანავე შეძლების დაგვარად გადიდებული იქნას მათი სიჩქარე.

შესაძლებელია თუ არა ნავთის მატარებლის უფრო ადრე მიყვანა ბათუმში, ვიდრე ეს გათვალისწინებულია მატარებლების მოძრაობის ცხრილში?

სწორედ ამ მიზანს ისახავდა ამიერ-კავკასიის პირველი ნავთის ესტაფეტი, რომელიც ამასწინად მოაწყო რკინისგზელთა პროფკავშირის საგზაო კომიტეტის ფიზკულტურის ბიურომ.

ესტაფეტა დაიწყო ბაქოში 15 ნოემბერს დილის 9 საათ[illegible] და დამთავრდა ბათუმში 17 ნოემბერს [illegible]ღეღამის 4 საათზე. მთე-

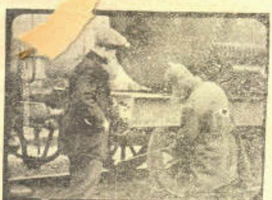

ზევით: ცისტერნის გასინჯვა სამტრედიაში. ქვევით: ბაქოდან განჯამდე შემადგენლობის წამყვანი ბრიგადა

ლი მანძილი ბაქოდან ბათუმამდე დაფარული იქნა 55 საათში. ამრიგად, ესტაფეტამ დაამტკიცა, რომ შესაძლებელია ცხრილით

მაგრამ ამ ძირითად მიღწევასთან ერთად ესტაფეტას ჰქონდა სხვა მიღწევებიც. ესტაფეტის მსვლელობისას გამოირკვა რკინის გზის აგენტების დამოკიდებულება თავიანთ მოვალეობისადმი. გამოირკვა, რომ რკინის გზის აპარატი ყველგან სათანადოთ ვერ მუშაობს, რომ შემოდგომა-ზამთრის ტვირთ ზიდვა არ უდგას ყურადღების ცენტრში, რომ არ არის გაშლილი ბრძოლა ამხ. ანდრეევის ბრძანების შესასრულებლად, რომ მთელი რიგი აგენტები ფორმალურ-ბიუროკრატიულად უდგებიან თავის მოვალეობას.

ამის საილიუსტრაციოთ საკმარისია მოვიყვანოთ შემდეგი ფაქტი: სად. უჯარმაში, ესტაფეტის უფროსმა სადგურის მორიგის სახელზე დასწერა ბარათი, რომელშიაც სთხოვდა მას საგზაო კომიტეტის ვაგონისათვის სანთლებს. ბარათი წაუღო მორიგეს. ამ უკანასკნელმა ბარათის წაუკითხავად დააწერა მას—მატარებელი მოვიდა ამა და ამ დროსო, (ბარათი მან მატარებლის დოკუმენტად მიიღო). ეს დამახასიათებე-

ზევით: ესტაფეტის უფროსი ესაუბრება რკინისგზელებს ბათუმში. ქვევით: სურამის უღელტეხილზე შემადგენლობის წამყვანი ფიზკულტურელები.

ლია. ეს ამტკიცებს, თუ როგორ ფორმალურად უყურებიან ზოგიერთი აგენტები თავის მოვალეობას.

ესტაფეტა იმით იყო საინტერესო, რომ მთავარ გადასარბენებზე მატარებელი მიჰყავდათ ფიზკულტურელებს. აქსტაფიდან თბილისამდე, ხაშურიდან ზესტაფონამდე, სამტრედიიდან ბათუმამდე ორთქლმავლებს მართავდნენ ფიზკულტურელი მემანქანეები. მათ ენერგიულ მუშაობას უნდა მიეწეროს ესტაფეტის გამარჯვება. განსაკუთრებით აღსანიშნავია ფიზკულტურელი მემანქანეების მუშაობა სურამის უღელტეხილზე. მათ დიდი სიფრთხილე და საქმის ცოდნა გამოიჩინეს. მატარებელმა მთელი უღელტეხილი გაიარა ოდნავი დაზიანების გარეშე.

ესტაფეტისადმი დაუშვებელი უყურადღებობა გამოიჩინეს ბაქოს და თბილისის

ფიზკულტურელებს სრულებით არავითარი მონაწილეობა არ მიუღიათ ესტაფეტაში. თბილისის ფიზკულტურის საბჭომ კი თუმცა გამოჰყო სპეციალური კომისია ესტაფეტის შესახვედრად, მაგრამ პრაქტიკუ-

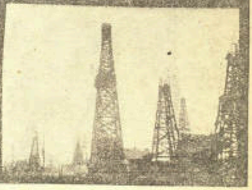

ზევით: შემადგენლობის მისვლა ბათუმში. ქვევით: ბაქო, ნავთის კოშკები.

ლად არაფერი გაუკეთებია. ესტაფეტას არც ერთი ფიზკულტურელი არ შეხვედრია სადგურზე. ეს ფაქტი ამტკიცებს, რომ ფიზკულტურის საბჭომ ვერ შეაფასა ესტაფეტის დიდი პოლიტიკური მნიშვნელობა.

ესტაფეტას ჰქონდა მრავალი ნაკლი. მთავარი მათ შორის მდგომარეობს იმაში, რომ ესტაფეტამ ერთგვარი რეკორდსმენობის ხასიათი მიიღო. ესტაფეტის ხელმძღვანელობა გამოეკიდა დროს, დანარჩენი მაჩვენებლები კი ჩრდილში დარჩა. მაგალითად, არავის უდევნებია თვალყური იმისათვის, თუ რამდენ საათს იდგა განუტვირთავი ბათუმში ესტაფეტის ცისტერნები. ბათუმის სადგურზე გაჩერებისთანავე ესტაფეტის ხელმძღვანელობამ თავისი მისია დამთავრებულად ჩასთვალა. საჭირო იყო ბოლომდე მიყოლოდა იგი ბაქოდან წამოღებულ ნავთს, გამოერკვია ყველა მიზეზი, რომლებიც აბრკოლებენ ცისტერნების დროზე განტვირთვას ბათუმში.

აღსანიშნავია კიდევ ერთი გარემოება. გზის დირექციის მიერ წინადადება ჰქონდა მიცემული ყველა სადგურებს რიგს გარეშე გაეშვათ ნავთის ესტაფეტის მატარებელი. ასეთ პირობებში რამდენიმე საათის მოგება, თითქოს, არ წარმოადგენდა დიდ სიძნელეს. საჭიროა ამ მიღწევის შემოწმება ახალი ესტაფეტის მოწყობით. ეს ესტაფეტა ჩაყენებული უნდა იქნას ისეთსავე პირობებში, როგორიც სხვა სამარშრუტო მატარებლები. თუ ამ შემთხვევაშიაც მოგებული იქნება რამდენიმე საათი, მაშინ შეიძლება დაისვას საკითხი მატარებლების მოძრაობის ცხრილის შეცვლის შესახებ.

F 644

ეროვნული ბიბლიოთეკა

არჩილ ჩაჩიბაია

ორთქლმავალი № 174

(ნაწყვეტი მოთხრობიდან)

ორივე მხრით დგანან თეთრ ბოწოწიან ქუდებში.

ორთქლმავალი ხრჩოლავს ზანტად.

ჯარისკაცები ყრია რონოდებში:—ძველ ქურქში, გახუნებულ დაკერილ მაზარებში, ქუქყიან, გაზიფხნულ ხალათებით, ძირგამოცვლილ მაღალყელიანი ჩექმებით, ვალენკებით, წვერიანი თავით, რომელსაც წამდაუწუმ იფხანენ.

წეწკავენ ლილიფარის მარცვლებს.

კუთხეში აჭყიპინდება გარმონი.

თითქოს დაავიწყდათ ამდენი ტანჯვა, ეს წვალება, ეს ქარბუქიანი დღეები, ბრძოლები, სისხლი, ტყვიებით დაცხრილული ძმები, დები, ყუმბარებით დარღვეული ოილაღები, ფერდობები, დანგრეული შენობები, ქალაქები და გადამწვარი სოფლები, ზარბაზნების გრუხუნი და გარმონის მხიარულ ხმებს აყვა ხორხოცი, ჯგუფური ცეკვა, შეძახილი..

ყველა რონოდებიდან თავს იყრიან იქ და გაისმის ჩექმების ლურსმნიანი ქუსლების ბაკუნი.

ორივე მხრივ დგანან თეთრ ბოწოწიანები და ადგილიდან არ იძვრიან.

სადგურზე ჯარისკაცების გარდა არავინ არაა.

ირგვლივ საშინელი დუმილი, შიში და პროვინციალური დაბის მოწყენილობაა, რომელსაც ამჟამად ჯარისკაცების შეძახილი, გარმონის ჭყიპინი თუ არღვევს.

დარბაზში გადაბრუნებულია ბუფეტი და ხვავად ყრია საინების, ჭიქების, ბოთლების ნამსხვრევები.

სადგურის გვერდით ჩაყენებულია ლია გადამწვარი რონოდები.

მის იქით ნათივარი რონოდები და კიდევ იქით—ის ორთქლმავალი, № 174. ორთქლმავალის ორივე მხრივ დგანან დარაჯები.

წყვილი თვალები არ შორდება ივანე შულიაევის თვალებს.

ივანე შულიაევი მოკაკვულია ბორბლებს შორის და მძიმედ ურტყამს სამუჩრუჭე ზოლრკინას გრძელტარიან ჩაქუჩს.

ბორბლებზე დგას უზარმაზარი ქვაბი წყლით, ორთქლით, მაზუთის კასრებით, ნახშირით, მემანქანით და ცეცხლით.

ხრახნებიდან ჟონავს ზეთი, მაზუთი.

ჩვიდმეტი წელიწადი სწმენდავდა ამ ხრახნებს ივანე შულიაევი და შეილივით უყვარდა.

ჩვიდმეტი წელიწადი აკიცლებდა ამ უზარმაზარ რკინის ნადირს და მიაქროლებდა ტრიალს გადაშლილ ველმინდორში ზამთარზაფხულ, დღისით თუ ღამით, როცა სივრცე ჩამოშავებულია და საწვიმარ ღრუბლივით აგდია.

როცა ვერ გაარჩევ კაცია რომ შრიალებს, კაცია რომ მოძრაობს თუ ლამეა თვითონ.

ათუხთუხებული მანქანა თავაწყვეტილივით მიჰქრის, თითქოს ამ ბნელისაგან იყოს დაფეთებული და ბლავის თავგაროფილივით.

ბნელია წინ.

ბნელია უკან.

ბნელია ირგვლივ და ასე: ივანე ჩვიდმეტი წელიწადი მიაქროლებდა საყვარელ მანქანას.

ბნელში ეძებდა გზას და სტოვებდა ისევ ბნელში.

და ახლა: ისევ დაჰყურებს ამ საყვარელ მანქანას.

ისევ ეხება ხრახნებს, მაგრამ რატომღაც უფრო გულგრილად, უფრო ცივად.

ორივე მხრით დგანან დარაჯები.

ამუშავებენ ძალით.

ორი წყვილი თვალები ჯიუტად შესცქეროდნენ ივანეს ყოველ მოძრაობას.

ჭალარა შერეულ ნიოჭიან, დაღარულ სახით, მაზუთით გაგნესილ შავ ხელებით ის ისევ ნელა, ისევ დინჯად, ისევ წარბშეუხრელად და მოფიქრებით სინჯავს ხრახნებს.

— მოხუცო! დრო მოგაქვს! თვალთმაქ-

— გეტყობა გამოუცდელი ყრმა ხარ! ვისთვის იბრძვი ბიძია შენ?! რუსეთის ძლევამოსილობა გაინტერესებს არა?! სასაცილოა, პირდაპირ! შენ გამოუცდელი ხარ!.. შენ ბრმა იარაღი ყოფილხარ ოფიცრების ხელში!..

ამ დროს რონოდიდან გადმოხტა მორჩილი ტანის ოფიცერი.

— რას ყრანტალებ ბებერო ძაღლო! იქნებ თუ არა შენ ვისთან გაქვს საქმე?! რწყილივით გაგსრესავ ასეთი სიტყვებისთვის,. სრულიად დამშვიდებით აგრეხავ! მე კარგად ვიცნობ შენს ოჯახს... ალბათ გახსოვდება. უფროსი ვაჟი ასეთი სიტყვებისათვის არ იყო რომ დაგიხვრიტეთ! ბედზე ახლა უმცროსი ვაჟი ხელიდ გაიქცა, თორემ იმასაც ისეთივე ბედი მოელოდა.. სამაგიეროდ შენ ხომ ჩვენ ხელთა ხარ! ვერსად წაგვიხვალ... ალბათ გაწვრთნება ამბავი თქვენ ქალიშვილზე, ის ჯერ ცოცხალი არ არის, ჯერი შენზეა და თუ პატიოსნათ არ იმსახურე, შენივე სისხლით შეიღებება ეს ბორბლები! გაისრისება ისე, რომ შენი ფერფლიც ვერ ნახოს ადამიანმა..

და უცებ—მან შეამჩნია ყელების გასწვრივ რომ მოჰქროდა შმაგით ბედაური.

ოფიცერი უმალ მოტრიალდა.

იცნო ლავინი და გაიქცა შესაგებებლად.

ივანეს გულში თითქოს ერთი ძარღვი ჩაწყდა.

თვალებს ბურუსი მოაწვა და გონებას გაურკვევლობა.

მერე ნელა გამოხოხდა ბორბლებიდან და ორთქლმავალზე ავიდა.

ხელები საშინლად კანკალებენ და სახეზე ცივი ოფლის ფერი დაჰკრავს...

— მაშ, სალიტა არ არის?! სალიტა მკვდარია! ზელიკი გაიქცა... შეიძლება ახლა შუბლ გახვრეტილი სადმე გდია. დაინგრა ათეული წლებით ნაშენი ოჯახი. მაშ, არ არის თვითონ ივანე შულიაევიც... მე რაღა სიცოცხლე დამრჩენია. მე ვიცი... მე ვიცი... მე ვიცი... ენახოთ ვინ ვის სჯობნის... მე ვიცი... მე ვიცი...

თვალები აესისხლიანდა.

უეცრად წარბები შეჰკრხნა ორთქლმავლიდან სწრაფად ჩამოვიდა და ისევ ბორბლებ ქვეშ შეხოხდა..

ორთქლმავალი № 174 ხურდა.

ამასობაში ლავინმაც მოაგდო ოფლით ფერდებ შესაპნული თეთრონი.

ოფიცერმა ლეზგების ქლარუნით მისცა სალამი და თან დასძინა.

— ყველაფერი რიგზეა თქვენო აღმატებულებავ! ნახევარ საათში გავალთ სალაშქროდ!

— მემანქანე?!—იკითხა მან.

— თვალთმაქცობს!

დანიშნულ ადგილზე მისვლისთანავე დახვრიტეთ!

— მესმის!

ივანე ისევ გამოხოხდა ბორბლებიდან. მისცა სალამი ლავინს და ისევ სწრაფად ავიდა ორთქლმავლის შავ კიბეზე.

— ლოჩიალად იქცევა! გამოცვალილა!—შენიშნა ლავინმა—ალბათ იგრძნო ბედისწერა.. ადამიანს ხშირად ბედისწერა ამოჩმიდებს!

ოფლში გაცურებული ნაცრისფერი ცხენი ფრთქვინავდა.

მალე გაიცა ბრძანება ჯარისკაცები რონოდებში შესულიყვნენ.

ასტყდა აურ-ზაური, ჯახჯახი. ხრიალი, ქლარუნი...

სადღაც გარმონი ჭყიპინებდა ისევ და აყვა ტაშიც.

— რა გამხიარულებს ბიჭო?!

— სიკვდილის წინ, ადამიანი ძალზე მხიარულია!

— სტეპო შენი ამბავი, რომ ვიცი გაანადგურებ მტერს!

— თუ მოვერიე უთუოდ!

— მარჯვე ბიჭი ყოფილხარ, გაქცევით...

პმულ რონოდებს, სადაც ერთმანეთზე ყრია თახეულ ჩექმებიანი, გახუფთულ პერანგიანი, უძილობით თვალებ დაწითლებული ჯარისკაცები.

შეჰყურებენ ცას.

ცა თოვლად ჩამოდის რონოდებთან და რონოდების იქით თეთრად იპენტება სივრცე.

ლავინი და ახალგაზრდა ოფიცერი ისევ ორთქლმავლისაკენ წამოდიდნენ.

ივანე შულიაევი ჩამოვიდა ძირს.

წუთით ორთქლმავალი ფოსფორულ სინათლით გაბათდა.

მერე სინათლე მიბჟუტდა.

ივანე შულიაევი ჩამოვიდა ძირს.

სახეზე არაჩვეულებრივი მოუსვენრობა ცელიერი მღელვარება ეტყობოდა.

ხელები თრთოდა და გული საშინლად უცემდა.

— ჰე მზად ვარ! ორთქლმავალი მზადაა!

მოსვლისთანავე ხრინწიანი ხმით უთხრა მან

— ხოლო ნელა წაიყვანე! იქნებ გზები გაფუჭებული აღმოჩნდეს!

— მესმის თქვენო აღმატებულებავ, მაგრამ გულახდილად გეტყვით: შეიძლება ორთქლმავალი გზაში გაგვიჩერდეს!.. დანიშნულ ადგილამდე ვერ მივაღწიოთ!

— რატომ?! — გაკვირვებით შეეკითხა ლავინი და...

და...

თითქოს მიწა აგრიგვინდა.

თითქოს ცეცხლად ჩამოიქცა თოვლის ცა, აგრიგვინდა, აქუხდა ორთქლმავალი და შავი კვამლი გადაეფარა ყოველივეს...

ბოწოწიანები გაეხვივნ ბოლში და ჩადნენ.

წუთით გადაბრუნებულ, დამსხვრეულ ორთქლმავალს გაუჩნდა ცეცხლი და ცეცხლის ლურჯი ენები სისინით მიიწევდნენ ზევით.

— აი, თუ რატომ ვერ წავა!—თითქოს ჰკიოდნენ ივანეს თვალები.

ირგვლივ საშინელმა გრუხუნმა, ქუხილმა შიშმა, დაბნევა დამოიწვია.

ზოგი იარაღს ეცა.

ზოგი რონოდას მიეტმასნა და კანკალებდა ბნელ მოლოდინით.

ლავინის ცხენი ყალყზე ადგა და ფრთხვინვით მხედარ-მოწყვეტილი მინდვრებისაკენ გაიჭრა.

ლავინი ძირს ეგდო გონება გაბრუებული, შუბლ დასისხლული.

ცა ისევ თოვლად ჩამოდიოდა.

ძირს დანგრეული ორთქლმავალი ეგდო და მაზუთით გასვრილ ყუთებს ნთქავდა ცეცხლის ტკრციალი....

კვამლთან ერთად მოწყდა ადგილიდან ივანე შულიაევი. მირბოდა ივანე და უკან სტოვებდა ცეცხლს. აფეთქებულ ორთქლმავალს.

მას ჯერ კიდევ კარგად ესმოდა, თუ როგორ გარბოდენ ორთქლმავლისაკენ ჯარისკაცები.

მას ისიც კი ესმოდა, თუ როგორ უყვიროდენ ოფიცრები დაბნეულ ჯარისკაცებს.

მირბის ივანე.

ცა ისევ თეთრად ჩამოდის ძირს.

თეთრია სივრცე წინ, გვერდით, მხოლოდ უკან—კვამლ გადათარებული, საშიში. ამაზრზენი ხმით აკანკალებული.

ჩვიდმეტი წელიწადი შვილივით უვლიდა ამ ორთქლმავალს ის და შვილივით უყვარდა.

ჩვიდმეტი წელიწადი ჰქონდა ყრუ ღამეებში ეს ორთქლმავალი მის ხელში და ახლა კი დამსხვრეული გდია მისივე ხელით.

და მირბის ივანე ისევ.

წინ ჯარისკაცია.

გადაუხვევს გვერდით.

შევარდება სადგურში, კარები დაკეტილია.

საბჭოთა თვითმფრინავის ფრთებზე

II

მეორე დღეს თვითმფრინავი დილაადრიან აფრინდა.

ბაქოდან მესამე მგზავრი წოგვემატა. ისიც მოსკოვამდე მიდის. ეს არის ამხ. ს. ეროშილოვი—ქ. არხანგელსკის მილიციის უფროსი, კაცი მეტად ენაწყლიანი, იშვიათად გულკეთილი და ოხუნჯი, ისეთი, როგორსაც რუსები, „რუბაშკა-პარენს" ეძახიან.

მეტად სასიამოვნოა ასეთ მგზავრთან მთელი საჰაერო გზის განვლათ გაზიარება. მაგრამ თვითმფრინავში ლაპარაკი არ შეიძლება. ამისათვის არ გვყოფნა ხმა. ამიტომ საუბრის საშუალებაა მიწერ-მოწერა ან პანტომიმა. პირდაპირ კურიოზული სურათებია. ერთმანეთს გვერდით ვზიხარ, მაგრამ იმისათვის, რომ მეზობელს ორი სიტყვა უთხრა, ფანქარი და ქაღალდი უნდა აამუშაო. მეორე ხერხი კი პანტომიმაა —მუნჯი ლაპარაკი „აზრის გამოთქმა თითებით და მიხვრა-მოხვრით...

ბაქოდან გასვლისთანავე ჩვენმა პილოტმა გეზი ზღვით აიღო. ის, რაც შეიძლება, სწრაფის მანძილს. ხმელეთის მიკიბულ-მოკიბულ ნაპირებს მარცხნივ სტოვებს და, ზღვით მიფრინავს, მაგრამ ისე კი, რომ ნაპირს თვალიდან არ ეკარგავთ, დროგამოშვებით თვითმფრინავი მეტად ღრმად შეიჭრება ზღვაში. მაშინ ამხ. ეროშილოვი, რომელსაც ეს ძალიან მოსწონს, გაშლის ერთ ხელს, მეორე ხელის საჩვენებელი თითით ხელის გულზე წრეს შემოხაზავს და შემდეგ თითს ამ წარმოსახვით წრის ცენტრში დაასობს. თან გულიანად იცინის. ეს იმას ნიშნავს, რომ ჩვენ თითქოს შუაზღვაში შევცურეთ, ირგვლივ წყალი გვაკრავს და თვითმფრინავი შემთხვევით რომ ძირს დაეშვას, დაღუპვა არ აგვცდებაო. ეროშილოვი მხოლოდ ფიქრობს ამაზე და ოხუნჯობს, მას სერიოზულად არც კი სჯერა ხიფათის რეალობა, თორემ, ალბად, ასეთ გუნებაზე არ იქნებოდა...

ხელთ მიპყრიავს ბლოკნოტი. არსად თითქმის ისე კარგად არ შეიძლება წერა, როგორც თვითმფრინავში, თუ კი ამინდი მისაფერისია. არავითარი რხევა, ჯაგჯაგი, როგორც ეს ხდება ხოლმე მატარებლის რბილ საცარძლიან ვაგონებშიაც კი. თვით მფრინავის საცარძელში ისე თავისუფლად და სწორად სწერთ, როგორც ჩვეულებრივ საწერ-მაგიდაზე...

ჩვენი აპარატი ღრუბლების თეთრ ყაბანში გაეხვია. რაც წინ მივდივართ, მატულობს ღრუბლების რიცხვი. ისინი უდიდესი სისწრაფით გარბიან თვითმფრინავის ფანჯარასთან. შთაბეჭდილება ისეთია, თითქოს ძლიერი ქარი ქრის და ღრუბლებს ჩვენს საწინააღმდეგო მიმართულებით მიერეკება. მაგრამ, როცა მიწაზე ჩასჩერებიხარ ამავე ღრუბლების ჩრდილს, ჩრდილი სიმშვიდეა, ჩრდილი ჩვეულებისამებრ ზლაზვნით მიდის ერთი მიმართულებით. ეხლა გასაგებია, რომ ღრუბლების ეს სწრაფი მოძრაობა მოჩვენებითია. ნამდვილად გარბიან არა ღრუბლები, არამედ—თვითმფრინავი, ღრუბლების ნაფლეთები კი ისე მისდევენ ერთმანეთს, როგორც ტელეგრაფის სვეტები გაქანებულ მატარებლის ფანჯარაში...

მაგრამ ეს საქმეს მაინც არ შველის. რაც წინ მივდივართ, ღრუბლები მით უფრო მატულობენ. უკვე კარგა ხანია გავიარეთ მახაჩ-კალა, მივატოვეთ კასპიის ზღვა და გადავჭერით ავიღეთ კურსი ჩრდილო-დასავლეთით. ზღვა ელვის სისწრაფით გარბის ჩვენგან. რაღაც ხუთიოდე წუთის განმავლობაში ველებისა და წყლის საზღვარი წაიშალა... ჩვენ დაღესტნის ველებით მივქრით როსტოვისაკენ...

მეტად მაღლა მივფრინავთ. ჰორიზონტი არაჩვეულებრივად ფართოვდება. წარმოუდგენელი მაქვს რა უმნიშვნელოა მიწაზე მდგომი კაცის მხედველობის რადიუსი. ის ქოლგის ქვეშ დამწყვდეულ წიწილს ჰგავს. ჩვენ კი ისე მაღლა ვართ, რომ თვალი თავისუფლად სწვდება რკ. გზ. ორ სადგურს, ვხედავთ ერთი მეორის საწინააღმდეგო მიმავალ ერთი სადგურისაკენ მიემართება. ჰაერში ვართ, მაგრამ სადგურის მორიგეზე უკეთესად ვიცით, რომელი მათგანი უფრო ადრე შევა სადგურში.

ცოტა ხნის შემდეგ სიმონ ეროშილოვმა საუცხოო საუზმე ამოიღო. მონადირის ძეხვები, ნორჩი კიტრები, შემწვარი წიწილი, ლუდი და სხვ. იშვიათად გემრიელი და სადღესასწაულო სუფრა გაიშალა.

საუცხოო რამ არის საუზმე თვითმფრინავში. მტვერი აქ არ გახსოვს და ბუზი. ჩვენც დიდი მადით შევექცევით პურმარილს, მაგრამ კი თავისუფლად გვიწყვია თეფშებზე. თვალი არ იღლება წამდაუწუმ იმის ცქერაში, რომ ამ თქვენ სარჩო-საბადებელს ჩუმათ ხელი არავინ წაავლოს და მგზავრობის დროს ყელში დანა გამოვლებული არ დაგტოვოს, როგორც ეს ხშირად რკინის გზის სადგურებზე ხდება ხოლმე. ქურდობისაგან დაზღვევის მხრივ თვითმფრინავზე საიმედო ტრანსპორტი ჯერ არ გაჩენილა.

საერთოდ ჩვენი კაბინა საუცხოოდ არის მოწყობილი. აქ ყველა პირობებია თავისუფალი და კულტურული მგზავრობისათვის. არის იშვიათად ჰიგიენური საპირფარეშო სარკით, წყლით, პირსახოცით და სხვა მოწყობილობებით. ერთი სიტყვით ყველაფერი რიგზეა, რომ საქმეს ამინდი არ აფუჭებდეს, ეხლა ხომ შემოდგომაა და ამინდიც დღეში სამჯერ იცვლება...

პიატიგორსკს გადავუქროლეთ, იმდენად მაღლა მივფრინავთ, რომ სახლები ასანთის კოლოფებივით მოსჩანან ფეხ ქვეშ.

თვითმფრინავმა აიღო მიმართულება მთებისაკენ. ჩვენ არმავირისაკენ მივემართებით, უკვე მზე გადახრილია. რათაც არ უნდა დაგვიჯდეს, დაღამებამდე არმავირის აეროდრომზე უნდა დავჯდეთ. და ჩვენც მივქრით მთელი ძალღონით...

მზე ახლად ჩასული იყო, როდესაც ჩვენ არმავირის აეროდრომზე დავეშვით. შემოდგომის იშვიათი წყნარი საღამო იყო. ცა მოწმენდილია, ვარსკვლავები ციმციმებენ. ხვალ უთუოდ კარგი ამინდი მოგველის. მაგრამ არა, დილამ იმედი გაგვიცრუა. ტიხორეცკაიასა და კუშჩოვკას აეროდრომები იტყობინებიან, რომ სქელი ნისლი დგას და ფრენა შეუძლებელია. ჩვენმა პილოტმა დაბალ-დაბალ, გორდა ჩასკვნილი ბიჭმა პეტია კომაროვმა მოიწყინა. ის ასეთ სიურპრიზს არ მოელოდა. რა უფრო საშიშია ამხ. კომაროვ, ქარიშხალი თუ ნისლი? ვეკითხები დაღვრემილ პილოტს.

„Горчица не слаще хрена" მიპასუხა მან, ე. ი. რაღა ერთი და რაღა მეორეო.

უფრო კი სახიფათოა ნისლი, დაუმატა მან და თან მომიყვა ორ მეტად საგულისხმო შემთხვევას თავის ცხოვრებიდან. მფრინავებს საზოგადოთ მეტად უყვართ მათ თავგადასავალზე ლაპარაკი, პეტია კი მორცხვიც დიდი ადგზნებით აღწერს ერთ მეტად სახიფათო შემთხვევას, რომელშიაც ის კინაღამ იმსხვერპლა...

ეს იყო ავღანისტანში, ბაჩე-საკაოს ბანდების მოქმედების დროს. პეტია კომაროვმა დავალება მიიღო გადაფრენილიყო ქაბულში და კავშირი დაემყარებია ჩვენს წარმომადგენლობასთან ავღანისტანში. საჰაერო გზა ჰინდუკუშის უსაშინელეს უღელტეხილით მიდიოდა. პეტიამ ჩაიჯინა მანქანაში თანაშემწე და გასწია ქაბულისაკენ.

უღელტეხილზე მას ნისლი შემოეხვია, იმდენად სქელი ნისლი, რომ ყველაფერი დაიფარა რამოდენიმე ასეული კილომეტრის მანძილზე. თვითმფრინავმა მიმართულება დაჰკარგა, შვიდი საათი გაგიჟებით იფრინა პეტია კომაროვმა ჰინდუკუშის მთების მწვერვალებზე, ორ-სამჯერ აპარატი ხევშიაც მოხვდა, სიკვდილი პილოტს თვალწინ ედგა, მაგრამ პეტია არ გატყდა, ის გმირულად ებრძოდა სტიქიას, და, როგორც იქნა, იპოვნა მან გზა; მზის სინათლეზე გამოვიდა, თავი სიკვდილისაგან იხსნა და აპარატი დამსხვრევისაგან გადაარჩინა. როცა პეტია კომაროვი მიწაზე დაეშვა, ის გაშეშებული გადმოიყვანეს პილოტის ძლიერი და ხანგრძლივი ნერვიული დაჭიმულობით.

ამ გმირულ ეპიზოდის შესახებ ბევრმა საბჭოთა მფრინავმა იცის. იცის ეს საქართველოს ავიაციის პიონერმა ბესარიონ ქებურიამაც. და როცა ის პეტია კომაროვს შეხვდება, პირველი თხოვნაა: მოჰყევი კომაროვ, გეთაყვა, როგორ იყო, რომ ჰინდუკუშის ნისლით დაფარულ მთებში უგზო უკვლოთ დაქროლავდით...

მეორე შემთხვევა, რომელიც პეტია კომაროვს თავს გადახდა ისევ ნისლის გამო, აგერ ეხლა იყო. სწორედ იმ დღეს, როცა დაიღუპნენ ჩვენი სამხედრო რევოლუციონური საბჭოს პასუხისმგებელი პირნი ამხ. ტრიანდაფილოვი და სხვები. იმ დღეს პეტია კომაროვი ხარკოვიდან მოსკოვში მოფრინავდა. ტულიდან დაწყებული გზაზე არაჩვეულებრივი ნისლი დადგა. კომაროვმა იმდენი ეცადა, რომ ნისლში გახვეული მოსკოვი მიაგნო და დიდი წვალების შემდეგ აეროდრომიც იპოვნა, რამდენჯერმე შემოუარა ქალაქს თავზე და, როგორც იყო, უვნებლად დაეშვა მიწაზე.

პეტია კომაროვს ყველა იცნობს, როგორც გმირ და წინდახედულ პილოტს. მას ავანტიურაზე ვერ წაიყვან, მაგრამ ვერც რაიმე სიძნელეებით გამოიყვან წონასწორობიდან. 18 წელიწადია ის ავიაციაში მუშაობს. ჯერ შოფერი იყო, შემდეგ მოტორისტის თანაშემწე, შემდეგ მოტორისტი—ბოლოს ბორტ-მექანიკოსი ე. ი. პილოტის თანაშემწე. 1924 წლიდან კი პეტია უკვე პილოტია. პეტია კომაროვმა გაიარა სამოქალაქო ომის ქარცეცხლი, ის გამობრძმედილი მუშა-ბოლშევიკი მფრინავია.

გქონია თუ არა ავარიები? ვკითხე პეტია კომაროვს. რაც პილოტად ვფრენ მე არ ვიცი რა არის ავარია. სიამაყით მიპასუხა მან. ხოლო, როცა თანაშემწე ვიყავი, ორჯერ აფეთქდა ჩემს პილოტს მანქანა და ორჯერ ფეხებიც დავიწვი. ამ სიტყვებზე პეტიამ მიიხედ-მოიხედა, გარშემო რომ ვერავინ დაინახა, ჩაიხადა პილოტის ლამაზი, შალის გეტრები და მიჩვენა მარცხენა ფეხი, რომელიც კოჭებიდან თეძომდე დაფარული იყო ჩუტე ლეღვის კანივით დამჭკნარი კანით.

ამ ფეხმა კინაღამ თანვე გადამიტანა, განაგრძო პეტიამ საუბარი იმ კმაყოფილებით, რომელიც სჩვევია ხოლმე ადამიანს, როცა ის იგონებს განვლილ დამარცხებულ ჭირს. რვა თვე ჯალამბერით მათრევდნენ, ლამის ფეხი ბარძაყში არ მომკვეთეს, მაგრამ, როგორც ხედავთ, დღეს სრულიად უვნებელი ვარ. ამ შემთხვევის შემდეგ გადავწყვიტე, სანამ რომელიმე ბრიყვი პილოტის მსხვერპლი გავხდებოდე, თვით გავმხდარიყავი პილოტი. მას შემდეგ თანაშემწედ აღარ მივლია. დაუმთავრე მფრინავთა სკოლა და 7 წელიწადია დამოუკიდებლად ვფრინავ.

ტიხორეცკაიადან ცნობა მოვიდა. ნისლი იფანტებაო. მგზავრები აუჩქარდნენ პილოტს, წავიდეთ, მიწა თანდათან თბება, ნისლი გზა და გზა გაიფანტებაო.

პეტია კომაროვი ცივ უარზეა. ის სიფრთხილეს იჩენს. ნისლი როსტოვის მიდამოებში არა ნაკლები საშიშია, ვიდრე ჰინდუკუშის უღელტეხილზე. აქ თუ მთა არ არის, შესაძლებელია აზოვის ზღვაში შეფრინდე და უკანაც ველარ გამოხვიდე...

კუშჩოვკის აეროდრომმაც დარეკა. ნისლი იქაც იფანტება. მხედველობა უკვე 2 კილომეტრის რადიუსისაა... პეტიამაც დაუჯერა მგზავრებს და მოტორი აამუშავა...

რამდენიმე წუთის შემდეგ ჩვენ უკვე როსტოვისაკენ მივქროდით. მეოთხე ახალი მგზავრი შემოგვემატა. ეს არის როსტოვის მუშაკი ციმე ფ-ი, რომელიც მივლინებიდან ბრუნდება სახლში. კაბინაში, საერთოდ, მხიარული განწყობილებაა. ამხ. ეროშილოვი ჩვეულებრივ ოხუნჯობს, აშინებს ახალ მგზავრს, რომელიც პირველად ზის თვითმფრინავში, ხიფათის გამოხატულ სხვადასხვა პანტომიმებით.

უკვე როსტოვთან ვართ, რომ გზაზე ნი-

არ შევეპუა. ალბათ ნისლი მცირე მანძილზე დგას, გავსჭრით და ისევ გავალთ მოწმენდილზეო. მაგრამ რაც წინ მივდიოდით, ნისლი უფრო სქელდება, ჩვენ თანდათან ძალზე ვეშვებით, რომ გზა არ დავკარგოთ. რკინის გზას არ ვშორდებით. ისე ახლო მივდევთ ტელეგრაფის ბოძებს, რომ ლამის არის ზედ წამოვედოთ მათ, მაგრამ ნისლიც თითქოს გვეჯიბრება, ისიც სულ დაბლა და დაბლა იწევს.

მაშინ პეტია კომაროვმა დაიწყო ისევ ზევით სვლა. შუა ნისლში შევიჭერით, თვითმფრინავი იმდენად ღრმად შეიჭრა ღრუბლის მორევში, რომ ფანჯარაში სრულიად აღარაფერი მოსჩანს. კაბინის მინები თითქოს ცარცით შეიღება, ისე იყო გათეთრებული გარედან მოწოლილი ნისლისაგან.

მგზავრებში განწყობილება შეიცვალა, სახუმარო ამბავი აღარ იწყებოდა. მით უფრო, რომ ოცი წუთი უკვე ვფრენთ ასეთ მდგომარეობაში და ცვლილება არაფერი სჩანს...

პილოტმა ისევ მოუმატა სიმაღლეს. რამდენიმე წუთის განმავლობაში ჩვენ სულ მაღლა და მაღლა მივისწრაფით. დაბოლოს, როგორც იყო, ამოვძვერით ღრუბლების მორევიდან. წინ სივრცეში, ჯერ არნახული სურათი გადაგვეშალა. იშვიათი მზიანი ამინდი, ზევით ლაჟვარდი, მოწმენდილი ცა, ხოლო ქვევით, მთის თეთრი ღრუბლების თვალუწვდენელი ზღვა. ჩვენ ცის მეორე სართულზე ვართ... უდიდეს სიმაღლეზე დავქრით... დაიკარგა წარმოდგენა მიწაზე. მისი ნასახიც კი არსად მოსჩანს. დაბლა ღრუბელთა ველების მეტი არაფერია...

პილოტი უძებს გამოსავალს. მალიმალ იცვლის მიმართულებას, რომ ღრუბლებს სადმე კიდე უპოვნოს, მაგრამ ამაოთ...

ჩვენ უკვე დავკარგეთ მიმართულება. ეხლა მხოლოდ ერთ მიზანს ვისახავთ, გავპოვოთ ყელი და ისე გამოვიდეთ ამ ღრუბლებიდან, რომ სადმე ტყეში არ შევიჩეხოთ ან რომელ მაღალ შენობას—ქარხნის მილს არ წამოვედოთ...

შესაძლებელია ჩვენ კიდეც გავიაროთ როსტოვი?!... ზღვაშიაც შევფრინდეთ?... ყველა ამ კითხვებზე არავის შეუძლია გაგვცეს პასუხი. ყველაფერი მოცულია გაუვალი ღრუბლების საიდუმლოებით.

ჩვენს ახალ მგზავრს სიმწარის ოფლი ასხამს: რა ქნას, თორემ მზათ არის იტიროს, რა ძვირად უჯდება მას ეს მოკლე გზა არმავირიდან როსტოვამდე. სიმონ ვოროშილოვმა საოხუნჯო საბაბი იშოვნა: ის შეშინებულ მგზავრს ამხანაგურად დასცინის და ამით ცდილობს მთელი კაბინა თავდავიწყებას მისცეს...

უკვე ორმოცი წუთი დავფრინავთ გაგრძელებით ცის ამ მეორე სართულზე... ღრუბლების დასასრული მაინც არსად სჩანს... რა იშვიათი სილამაზეა ჩვენ თვალს წინ, მაგრამ რა საშინელება იმალება ადამიანისათვის ამ სილამაზეში!

ვინ იცის, რა ბოლმა დუღს პეტია კომაროვის გულში: მას ხომ სალაპარაკოთ არ სცალია, ის აგინებს თავის თავს და შის წინდაუხედაობას მგზავრებსაც, რომლებმაც პეტია გააბრიყვეს და ასეთ სახიფათო ამინდში გზას გაუყენეს.

იყო მომენტები, როდესაც მგზავრები ყველაფერს შეურიგდნენ, ელვის სისწრაფით გარბოდა თვალწინ ყოველივე, რაც კი ბავშობიდან გვენახა და განგვეცადა. ყველაფერი ვიგრძენით და გვეთვალისწინეთ მიწაზე დანარცხების მოლოდინში...

მე მაინც თვალ წინ მიდგას ჩემი ახალი ნაცნობი პეტია კომაროვი, რომელიც ორიოდე საათის უკან ისე გატაცებით მელაპარაკებოდა თავის ბრძოლაზე ნისლთან და რომელიც ეხლა რულთან ზის.

რომელი უფრო საშიშია, ამხანაგო პეტია, ვკითხე მე, ქარიშხალი თუ ნისლი? გარჩევა ხრეშზე უტკბილესი არაა, მიპასუხა მან და შემდეგ მისი სიტყვით ნისლი მაინც ავიაციის ყველაზე უფრო საშიში მტერი გამოდის...

ვის უნდა მოუხმო გაჭირვების დროს, ვინ უნდა გიშველოს ამ თვალუწვდენელ სიმაღლეზე? რას უნდა ჩასჭიდო ხელი, რომ ხიფათს გადარჩე?!... ერთად-ერთი იმედი ისევ პეტია კომაროვია, გამოცდილი, რკინის ნერვებიანი და მუშა-პილოტი პეტია კომაროვი. რა საყვარელია ის ამ წუთში ყველა ჩვენგანისათვის!... გამოგვიყვანს თუ არა ის გაჭირვებისაგან, გამოასწორებს თუ არა ის გამოუცდელ მგზავრების სისულელით ჩადენილ შეცდომას?! ჩვენ გვჯერა, რომ პეტია კომაროვი გამარჯვებული გამოვა ამ ხიფათისაგან. ბოლშევიკი მფრინავი არ მოიხრის ქედს ამ დაუღალავ საშინელ ნისლის ზღვის წინაშეც კი.

ამ ფიქრებში რომ ვარ, თვითმფრინავი უცებ მარცხენა ფრთაზე დაეყრდნა, მოუტრიალებით მარცხნივ. ასე გასავაგრძნობთ ტრიალს პირდაპირ და ძირს ვეშვებით. ალბათ, პეტია კომაროვმა ღრუბლებში სადღაც ნაპრალი შენიშნა და იქით თვალი მოჰკრა და აი უსწორო ნაპრალისაკენ, რომ ღრუბლის ზეწარს ქვევით უეცრად გაძვრეს...

დავყვეინთეთ ღრუბლებში, ორიოდე წუთი და ჩვენ თვალწინ მიწამ გაიელვა. კაბინაში არაჩვეულებრივი ხმაური შეიქმნა. გადარჩენის ნაპერწკალმა იელვა... ასე ვფრინეთ კიდევ 5 წუთს და, როცა ნისლი ოდნავ გაიფანტა, გამოირკვა, რომ ღრუბლებს ზევით ხეტიალში ჩვენ უკან დავბრუნებულვართ და ეხლა მეორეთ გვიხდება უკვე განვლილი გზით სვლა.

ამჯერობაში შეფიცვლებიც მოატანა და ნისლმაც თანდათან იწყო გაფანტვა. სიხარულით აღტაცებულნი, ჩვენ ისევ მივქროდით როსტოვისაკენ. ამხ. ვოროშილოვი იკლებს მთელ კაბინას თავისი მოლხენით. ის რაღაცას მღერის, რას მღერის არავინ იცის, რადგან არაფერი ისმის. ხოლო თვალებს ისე ნაბავს, და ყელს ისე იგრძელებს, რომ რაღაც საამურს უნდა ამბობდეს.

ჩვენი გათამამებული ახალი მგზავრიც გამოუცდელი გახდა. ის ეხლა ტოლს აღარ უდებს მხიარულებაში ვოროშილოვს...

როსტოვიც მალე გამოჩნდა, ერთი კოხტად შემოუტრიალეთ აეროდრომს და შემდეგ შერხეულიერით დავეშვით მიწაზე...

დღის სამი საათი იყო როსტოვის აეროდრომზე რომ გადმოვედით. კოლია კომაროვი ოფლში გაწურული, მას სიბრაზისაგან შუბლზე უთამაშებს პილოტის მშვენიერი ტყავის მუზარადი. მგზავრები მას ხელს ართმევენ, ქათინაურებს უგზავნიან. მაგრამ პეტია ლაპარაკის გუნებაზე არაა.

შემდეგ პეტიამ როსტოვის საჰაერო საფეხურის უფროსს ადლეგებით უამბო, რა უბედურებაც გადაიტანა. როსტოვში უკვე შეშინებულიყვნენ თვითმფრინავის დაგვიანებით. მაგრამ რა უნდა ექნათ, შველა ასეთ შემთხვევაში არაფრით შეიძლებოდა.

ხარკოვამდე კიდევ 3 საათი დარჩა. ეს დრო უნდა გამოვიყენოთ ხარკოვში ჩასასვლელად. შესაძლებელია გზაზე შემოგვაღამდეს კიდეც, მაგრამ დღევანდელ ნისლზე უფრო საშიში რა უნდა იყვეს!

დღის სრულ 3 ნახევარ საათზე თვითმფრინავი აფრინდა როსტოვის აეროპორტიდან. პილოტმა ლარივით სწორი მიმართულება აიღო ხარკოვისაკენ. ნახევარი საათის განმავლობაში განვლეთ ყოფილი დონის ოლქი და უკრაინაში გადავფრინდით. დაიწყო დამახასიათებელი უკრაინული კოლორიტი. სათამაშოებივით პატარა, თეთრად შეღესილი სახლები, დაწნილი ღობეები, ალვის ხეები, მეზი ცისკენ აწვდილი პატარა ქვებით. ქარის წისქვილები, თეთრი შინელი ოთხფეხების ჯოგები.

მალე არტიომოვსკის მიდამოებსაც მივადექით. ეს დონბასის ერთ-ერთი უდიდესი რაიონია. ყოველი მხრით მოსჩანან გამურული ბრჭყვიალა ნახშირის მთა-პირამიდები. არაჩვეულებრივი მოძრაობაა მატარებლების, ავტოების ადამიანების და ეტლების. თითქოს არტიომოვსკის სხვადასხვა უბნები ერთმანეთს ეცილებიან მშენებლობაში. ყველგან სიუცხოვე ახალი მუშათა სახლები, ყველგან სიუკეთესი საზოგა-

მიდამოებიც გაქრა. ჩვენ ეხლა გადავფრინდით ხარკოვის ყოფილ გუბერნიაში. საღამოც უკვე მოახლოვდა. მზე იწურება, მიწაზე უკვე საღამოს ბინდი ჩამოწვა, ის უკანასკნელ სხივებს ესვრის ჩვენს თვითმფრინავს. ლამფები აანთეს, ცა თანდათან იჭუშება. კიდევ რამდენიმე წუთიც და უკვე საბოლოოდ დაღამდა: თვითმფრინავის მოტორის მილიდან ცეცხლი, რომელიც დღე არ მოსჩანდა, ეხლა განუწყვეტლივ ნაკადად იფრქვევა და იკარგება ღამის წყვდიადში. ხარკოვამდე ჯერ კიდევ სამოცი კილომეტრი გზაა. ამას ოცი წუთი დრო მაინც უნდა, ამიტომ ჩვენ ვარჩევთ ეს დრო უფრო სასარგებლოდ გამოვიყენოთ. კაბინაში ელექტრონი აავანთეთ, თინვე გვაქვს არმავირის, როსტოვის და მოსკოვის გაზეთები. ვკითხულობთ ყველაფერს, დროს, რომ მოვკლათ და ხარკოვს მალე ჩავიდეთ.

აჰა, შორს რაღაც შუქი გამოჩნდა. ეს უეჭველად ხარკოვის ქალაქის ღამის სინათლის ანარეკლია. რამდენიმე კილომეტრი გავიარეთ და [illegible] ჯერ კიდევ შორეული ელექტრონის ლამფები... სამი წუთის განმავლობაში ჩვენ სტუმრად ორჯონიკიძის სახელობის უდიდეს სატრაქტორო ქარხნის თავზე ვართ.

ცოტა კიდევ და ჩვენ ვესხდებით ხარკოვის აეროდრომზე. ჩვენს მისვლას ხარკოველები მოუთმენლად ელოდნენ. წინასწარ მომზადებული იყო ღამის სიგნალები. პეტია კომაროვს დიდი დახმარება არც ესაჭიროებოდა, ფოლადისებური შევარდენივით დაეშვა ის სიბნელეში და პატარა კოხტად დასკუპდა დანიშნულ ადგილზე. .

ჰაეროპორტის ადმინისტრაციამ, როგორც ეს საზოგადოდ ახასიათებს ჩვენი საჰაერო ფლოტის მთელ ტექნიკურ პერსონალს, დიდი თავაზიანობით მიგვიღო. მგზავრები ავიახაზზე წინდაწინვე ამ მიზნით მომზადებული საჭმელით და სასტუმროთი მოამარაგეს. ასე დასრულდა ჩვენი დღევანდელი სახიფათო შემთხვევებით აღსავსე მგზავრობა. ხვალ უკანასკნელი გზა დაგვრჩენია, გზა ხარკოვიდან მოსკოვამდე. თვითმფრინავის ფრთებისათვის ეს იგივეა, რაც [illegible] თბილისი და [illegible]...

ხარკოვიდან ძალა ადრიან გავედით. მზემ პირველად სხივი ჩვენ გვითავაზა, მაგრამ გასვლისთანავე ცაც ღრუბელი მოიკიდა. ყველა ნიშნები იყო, რომ ავდარი იწყებოდა... კაბინაში სიცივემ იმატა. თერმომეტრი, რომელიც თვითმფრინავს ფრთებს ქვეშ აქვს გაკეთებული, მხოლოდ 4 გრადუს სითბოს გვიჩვენებს, ყველაფრიდან სჩანს, რომ ჩრდილოეთი იწყება. უკვე გაქრნენ ფოთლოვანი, ერთმანეთში გადაცმული [illegible] ტყეები. წინ სულ ნაძვებია და არყის ხეები [illegible]. რა მშვენიერია თეთრტანიანი ვიწრო ტოტებიანი არყის ხე. რა განსაკუთრებით ლამაზია ეხლა ის, ჩამოსაცვლელად მომზადებული ოქროს ფოთლებით, რომ დგას თითქოს ზღაპრული ქალწულივით! რამდენი გრძნობით სავსე ლექსი შეუთხზავს რუს გლეხს არყის ხეზე. რა საპატიო ადგილი აქვს მას მიჩნეული რუსულ პოეზიაში!..

თუმცა ხარკოვიდან მოსკოვამდე საკმაო სწორი გზაა მთის რკინის გზა, მაგრამ ჩვენთვის ეს მაინც ხელსაყრელი არაა. ჩვენი გზა დაქანებულ ძაფივით სწორია [illegible] ვტოვებთ რკინის გზის მაგისტრალს. ვტოვებთ [illegible] და პირდაპირ ვჭრით ტყეებსა და ღრეებს. ან კი რა გვესაქმება ჩვენ მატარებელთან, როცა მისი ჩვეულებრივი სიჩქარე 40 კილომეტრს უდრის საათში, ჩვენ კი 170 კილომეტრს სრულიად თავისუფლად ზურგს უკან ვიტოვებთ ყოველ საათში. ტყუილად არ არის ნათქვამი: „пеший конному не товарищ"...

ხარკოვიდან ჯერ კიდევ დიდად დაშორებული არ ვიყავით, რომ მინდორში დავინახეთ ჩოფზე დაშვებული თვითმფრინავი. მას გარშემო ცნობისმოყვარე გლეხების გუნდი ეხვია. წარმოიდგინეთ ბარათ ჩამოყვანილი მისის არწივი, ასეთ შთაბეჭ-

აპარატს. ჩვენი ბორტმექანიკოსი შეეკითხა რიგზე შედგომ იმხანადებს, დახმარება ხომ არაფერი გჭირდებათო. გამოირკვა, რომ აპარატი დამუშებულა ძირს მანქანის უბრალო დაზიანებით, რომ მარცხს ადგილი არ ჰქონია, ამიტომ ჩვენ კვლავ ავიღეთ სიმაღლე, გზას დავუბრუნდით და ჩვეულებრივი სისწრაფით გავეშურეთ მოსკოვისაკენ.

მალე ორიოლი გავიარეთ, გადავიფრინეთ ტულაზე და სერპუხოვზე... ხედავთ მოსკოვიც გამოჩნდება, მაგრამ ღრუბლიანი დღეა. მხედველობის რადიუსი მეტად მცირეა და ამიტომ ოთხი კილომეტრის იქით ვერაფერს ვარჩევთ...

უკვე გახშირდა წმინდა ნაძვნარი ტყეები. ანდულის ჯეჯილებიც საამურად გადაჭიმულან უზარმაზარ სივრცეებზე. ჩვენ მთლიან კოლექტივიზაციის რაიონებით მივფრინავთ. ეს დაუღლეველი მწვანე მინდვრები — სოციალისტური ყანებია. თითქოს არსად მოსჩანან მოუხერხებლად დაქუცმაცებული მიწის ნაჭერი. „[illegible] ხვნას— ბოლშევიკური ტემპები!" ასეთი არის პარტიის ლოზუნგი და მოსკოვის მახლობელი რაიონები ყველაზე პირველ და მტკიცედ ახორციელებენ ამას...

ღრუბელი მატულობს და იკუმრება, წვიმაც დაიწყო, ძლიერი და ხშირი წვიმა. ჩვენი აპარატის ფრთებზე წყალი ნაკადებად გადმორბის, ზევიდანაც მაგრად გვიშხაპუნებს ავდარი, მაგრამ პროპელერის ცემა ყველაფერს ნთქავს...

უკვე ჩვენს ქვემოთ ორი კილომეტრის მანძილზე რკინის ანძა გამოჩნდა. ეს კომინტერნის რადიოსადგურია. უკვე მოსკოვთან მივსულვართ... ყველას, ყველას, ყველას!.. მუდამ დღე აფრქვევს ის ეთერში ლენინის პარტიის რევოლუციონური ბრძოლის ყიჟინას. ეს ის ანძაა, რომლის წვერწვერზეც გადის რადიოთ უცხოეთ შორეულ ინდოეთის და აფრიკის ჩაგრულ კოლონიებამდე, ეს ის თარგია, რომელიც ყოველდღე აუწყებს მთელ მსოფლიოს, თუ როგორ იშენება სოციალისტური საბჭოთა რესპუბლიკების დიადი კავშირი ფოლადითა და ბეტონით, როგორი გოლიათური ნაბიჯით მიდის წინ პროლეტარული მთავრობის ხელმძღვანელობით ძველი ხალხთა საპყრობილე — მეფის რუსეთი...

უკვე მოსკოვს დავტრიალებთ თავს, დაბლიდან ყოველ ნაბიჯზე თვალს სჭრის ტრამვაის ელექტრონის იისფერად გაელვარება. აგერ კრასნაია პრესნია, ტვერის ქუჩა, წითელი მოედანი, მოსკოვის დიდი ოპერა, კრემლი, ზამოსკვორეჩიე... მთელი მოსკოვი ხელის გულზეა. მაგრამ არსად არის ქრისტე მაცხოვრის უზარმაზარი ტაძარი, რომელიც ჩვეულებრივად რკინის გზიდანაც კარგად მოსჩანდა, როგორც კი ქალაქ პოდოლსკის გამოსცდებოდა.

სალამი მოსკოვს, ლენინის იდეების ბრწყინვალე კერას – სიმაგრეს, ახალი მშვენიერი ცხოვრებისათვის პირველ [illegible] მებრძოლს, მთელი ქვეყნის პროლეტარიატისა და ჩაგრული გლეხობის იმედს. სალამი შრომის კვამლში გახვეულ „ამოს", „ჩაქუჩის და ნამგალს", „დინამოს", „ტრიოხგორნი მანუფაქტურას", „ბოლშევიკს", [illegible]

ივ. ყიფიანი

განახლების აპოლოგია

გადაიფურცლა
ახალ გვერდზე ჩვენი დროება,
გადაიშალა
თვალწარმტაცი, უცხო სურათი.
უმიზნოთ ხომ არ
ჩაგვიარეს მძიმე ბრძოლებმა,
როცა ტყვიები
გოგირდმჟავად გადაგვესხურა.
ჩვენი ფიქრები
მომავლისათვის ზრუნვას უნდება,
გვაწვება სისხლი
გამდნარ თუჯზე უმხურვალესი.
ხვალ ფაბრიკები
მხიარულად აგუგუნდება,
როს აენთება
ტბა ფარვანის, რიონ - ზაჰესი.
მე მაფრთოვანებს
ჩვენი სოფლის გამოფხიზლება,
რადიოს ხმები,
ავტოების ჩქარი გრიალი,
არხების გაჭრა,
უდაბნოთა გარკინისგზება
და დიდ ბრძოლებში
გამარჯვება ადამიანის.
მილიონობით
ამუშავდა ხელი დაზგებზე,
მინდვრად ტრაქტორებს
აჭიხვინებს ჩვენი გლეხობა.
დე, შეუტიონ
სისასტიკით იმ მამაძაღლებს
ვინც ამ საქმეს
ჯებირივით გადაეღობა.
კოლექტივები,
დამკვრელები, ბრიგადირები
მიაგელვებენ
წითელ გეგმებს
მალე ფინიშთან,
ახალ წლებისაკენ
აღებული პირდაპირობით
ცაზედ იმედი
ვარსკვლავებად ამოგვირისტდა.

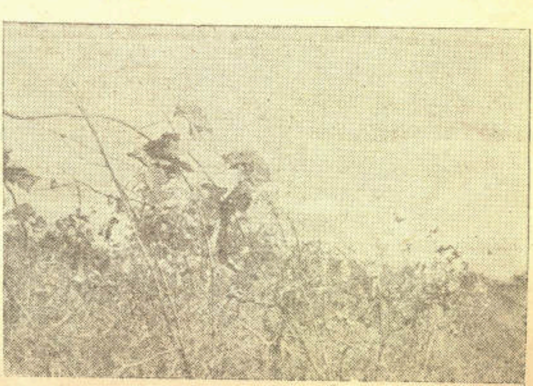

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სცენში კარები გაიღო და იქიდან ქრისტე გამოვიდა. ტანზე ფერეხი ეცვა, ფეხის ყელები ბუხლებით თასმით შეეკრავს. ხელში პატარა ჩემოდანი ეჭირა. ეცლება სარდიონს... დაძალვა უნდა, მაგრამ ქრისტემ შეაჩერა და გულშემატკივრად ჰკითხა:

— რატომ გაქვს ასეთი შეწუხებული სახე? სარდიონი დარცხვენილია.

— ცოდვილი ვარ, უფალო... რა პირით უნდა გიცქირო!

— ტყუილად შეწუხებულხარ... ნეტა შენსავით ერთგული სხვაც ბევრი მყავდეს.

— ერთგული ვარ.. მაგრამ როგორ წამოვცდი, რომ,...

— თვალთმაქცი ვარ? რა არის აქ საწყენი! შენც არ მოიქცევდი, არაფერი! პირიქით, გამეხარდა ჩემი ხელოვნება რომ აქე...

ქრისტემ პატარა ჩემოდანი გახსნა. სარდიონს უჩვენა.

— რის ხედავ შიგნით?

— ცარიელია.

იუდამ მკლავები დაიკაპიწა, დაჰკეტა ჩემოდანი და ძირე ისევ გახსნა. ამოუღონიდა იხვი, ქათამი, ისდაური, ჩემოდანის ფსკერიდან ათასვლას ცდილობდა ზაც ფაფუკიანი ცხენიც, მაგრამ ვერ ეტეოდა და ბოხ ბურ-ული ქოხვინებდა.

ძველივე კიდევ ათასგვარი ხელოვნება უჩვენა ქრისტემ. ცეცხლმოკიდებული ბამბა გადაყლაპა და მის მაგიერ რაღაც წიგნაკი ამოიღო... დახედა სარდიონმა და იცნო,.. მისი საწევრო წიგნაკია. ულმერთოთა საზოგადოების. გადაიცა იუდამ წიგნაკი და უთხრა:

— ესეც გქონდეს და შეც მადიდებდე!

კიდევ ძრავალი რამ უჩვენა ისეთი, რამაც სარდიონი გაართო და გაახარა. სალამურში ჩაბერა და სალამური ქათამივით აკაკანდა. ხუთი ბურთი ათიანში და ხუთივეზე ხუთი რაზიელი იჯდა მისივე უცაური სახით.

ის იყო ნატვრის თვალს აძლევდა, რომ ამ დროს მეეზოვემ დასტვინა. შეშინდა ქრისტე. გაქცევა დააპირა სარქ... ცეცხლმაც ვეღარ მოასწრო. სარდიონი სწვდა ხალათში, მაგრამ ქრისტეს მაგიერ ხელში შერჩა თმაჭრითური მოსასხენებელი... ჩახედა სარდიონს სახეში და ბოროტად გადიხარხარა.

— მაშ ასე ყოფილა საქმე?! მოქალაქე სარდიონ! ღმერთსაც გუნდრუკი და ეშმაკსაც?

აირია ყველაფერი. ათასი ხახა აღრიალდა. ათასმა ხმამ მასხრად აიგდო სარდიონი, ყველა თავშეუკავებლად ხარხარებს... ხარხარი გვრისვათ იქცა... ქარბუქმა აბვეტა იქაურობა... აყმუილდა სარდიონი უდაბნოში მობაკუდავ ნადირივით. აჰა, მასაც აიტაცებს ქარიშხალი... სვეტებს ხელი მოხვია, მაგრამ დნება სვეტები, სიცაა წუმწუმას ოდენათ იქცევა.

უეცრად გაეღვიძა. ბურუსიდან დიდხანს ვერ გამოერკვა. მაშ სიზმარი იყო? პირჯვარი გადაისახა.. რაზიელი მშვიდათ ხვრინავდა. ქუჩაში ფანჯრის წინ მეეზოვე სტვენდა და ვიღაცას უყვიროდა. ქარი ფანჯრებს ისევ ებრძოდა.

დილით სარდიონ შოშია ჩვეულებრივზე ადრე ადგა. თვალები უძილობისაგან დასიებოდა.

რა გაბრუგებდა მთელ ღამეს?—უკმაყოფილო იყო რაზიელი.

—ქვეყანა ბრუნავს... მერე რომ ერთხელ ლოგინში შევტრიალდე, ამის უფლებაც არ მაქვს??.. რას აჩიჩინდი, დედაკაცო!

გაბრაზებით ჩაიქნია ხელი. ფანჯარას ცხელი შუბლით მიეკრა. ნისლიანი დილა სიზმრის გაგრძელებას გავდა. სახურავის მილიდან წვიმა ტირილით წვეთავდა.

სიზმრის გახსენება ეზარებოდა, მაგრამ ვეღარ მოითმინა და ცოლს უამბო. უამბო, და სთხოვა, რომ კარგად მოიქცა. გულზე მოეშვა... მაღაც გაეხსნა. შენაყრდა, გაცრეცილი პორტფელი ამოიღლიავა და სამსახურისაკენ გზას გაუდგა.

თითქოს ბურანში გახვეული აღიოდა სარდიონ შოშია დაწესებულების კიბეზე, ამავე დროს კი რაზიელს, რომელსაც ცუდათ ენიშნა ქმრის სიზმარი, შკაფიდან ხატი გამოიტანა და სახსოვდა სარდიონის უნებლიე შეცდომის პატიებას.

— რა მისი ბრალია, გენაცვალე! სიზმარი კაცის ხელში არ არის,.. სიზმარი ეშმაკისაა!

ოვანეს ოვანესიანი

არტავაზდ

მჭედლებო, ურო დაჰკარით გრდემლზე!
დაჰკათ ღონივრად, რომ წყეულ მეფის
ბორკილთა ჟულფი უფრო გამაგრდეს!
მჭედლებო, ურო დაჰკარით გრდემლზე!

თალხი ღრუბელი მოდის, მოსცურავს,—
ჰარმაგ არარატს შუბლს შემოევლო...
ლმუის გროგალი, როგორც ნადირი,
და შმაგი ქარი უსტვენს და გმინავს.

დაჰკარი ურო! ღრმა უფსკრულიდან
ამომტყდარ ავ ქარს ხმა შეუერთე...
მეფის თვალთაგან ელვა გამომკრთის
და მაღლა ისვრის რისხვის ნაპერწკლებს.

მეფეს სურს ალსდგეს შურისძიებით
და თავის ტანჯვის სამაგიეროდ
ქვეყნის ოთხ მხარეს ანთხიოს შხამი...
მაგრამ მძიმეა მისი ბორკილი.

ამგლე ძაღლები გაჰმით, ერთგულად
ღრღნიან და ღრღნიან მეფის ბორკილებს.
არტავაზდ! ბოლო არ აქვს შენს ტანჯვას:
და ქვეყნის ბოლო შორს არის კიდევ

შენი უძლური მკლავების დარტყმა—
უნდა შეემუსრათ ჩაქუჩის ცემით.
ჯერ არ გაჰყრია ცა ცოდვილ მიწას,
გვწამს ნეტარების ჟამი დადგება.

ო, თუ გავქვავდით... თუ ვერ ჩავვესმას
ახალი ქვეყნის ხმა ღონიერი;
თუ ვერ დაგვიხსნის ეშმაზი წმინდა,
არტავაზდ! და თუ გვიმტყუნებს მკლავი,—

ჩვენ აღარ დავცრავთ ჩაქუჩს მყარ გრდემლზე!

ძაღლებმა აგხსნან ბორკილი,—
ალსდეგ! ქვეყანას კვლავ მოუვლინე:
ელეტა და ხოცვა, ტანჯვა და სნება.

მაგრამ არასდროს! არ ვკარგავთ იმედს!
ჩვენ ახალ ციდან ველით ახალ სხივს,
მა, ვხედავთ კიდეც: ახალი ყოფის
თავისუფლების მძლე ცისარტყელას!!

მჭედლებო! უფრო დაჰკარით გრდემლზე!
დაჰკათ ღონივრად, რომ წყეულ მეფის
ბორკილთა ჟულფი უფრო გამაგრდეს!
მჭედლებო! ურო დაჰკარით გრდემლზე!

სომხურიდან სთარგმნა
ი. გრიშაშვილმა.

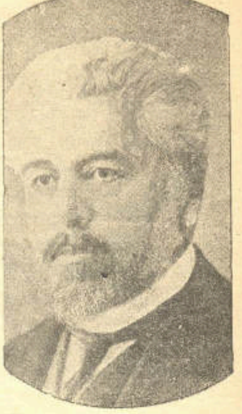

ო. ოვანესიანი

ლეგენდა გადმოგვცემს, რომ მეფე არტავაზდი ბორკილშეყრილი მასისის (არარატის) ნაპრალზე იყო მიჯაჭვული. ერთგული ძაღლები უღრღნიდნენ ბორკილს, მაგრამ მჭედლები, წელიწადში ერთხელ, დაჰკრავდნენ ჩაქუჩს გრდემლზე და ბორკილი ისევ მთელდებოდა. ლეგენდა დასძენს: მეფე მხოლოდ მაშინ აიშვებს თავს და განთავისუფლდება, როცა ქვეყანას დასასრული დაუდგება, რომ კვლავ მოავლინოს ნგრევა და სნება.

ამ ლექსის ავტორს, ოვანეს ოვანესიანს წელს, ოქტომბერში, ორი წლისთავი შეუსრულდა, რაც გარდაიცვალა. ოვანეს ოვანესიანი (1864—1929) სომხეთის ცნობილი პოეტია. მან თავის ლექსებში შეიტანა ხალხური ჰანგი და მისი პოეზია ხალხმაც ორივე ხელით მიიღო. **მთარგ.**

შ. ჩარკვიანი

გწადია იყო დამკვრელი ქალი

მე დღეს მოვდივარ შენთან მცენარე,
დღეს სიხარულით მიღელავს ტანი,—
ლაჟვარდობს ყველა: მთა და მცენარე,
მეჯლისობს მთელი აჭარისტანი.

შენ გადმოდგები მთაჯირიდან
და ხედავ: ხაროჯს გული გლეხების;
ფიქრები ფიქრებს მისდევს ჯირითად
და შენც ტემპების ხაკითხს ეხები.

გიტაცებს ტალღა აჭარის წყალის:
მისი დინების ელვა და ბრძოლა,—
გწადიან იყო დამკვრელი ქალი
და მშენებლობის ხარბად გაშყოლი.

ჩადრმოხსნილ სახეს მეტად გიხდება
ხილვა: საბჭოთა მიღწევებისა,
ჰოროხის ნიდზედ ლიმილით გვხდება
დამკვრელი მუშა ვეფხვ წვივებით.

ჩვენს შორის მაინც მშვიდობა დარჩა:—
ოცნებობ ისევ ქარხნის ხმაურზე;
ჩაიკარ გულში წითელი ფარჩა
საბჭოთ ზეიმის დღესასწაულზედ.

ქობულეთიდან მწვანე კონცხამდე
პონტოსის ღელვის ამტყდარა ომი, —
თურმონთა ყლორტი აშლილა ცამდე
რომ აეყვავოს მხარე ბათომის.

ხასანბეგურის გაქრა ზახილი;
ჩაქვის კაბადონს შრომის ფეხ აზის,—
და ხომალდები იალქნებ აზრილი:
მოწმობენ ძმობას: ჭანის და ლაზის.

შედრკა ბორჩხაზედ მტარვალთა ურდო:
გატყდა სიმტკიცე ხორასნის ხმლისა;
ამ მიდამოში ეხლა გახურდა
მწყობრი ნადური კოლექტივისა.

გაიძვრის ყველამ ტანზე ჩაქურა.
და ალიფაშას დასცხრენ მხედრები.
მაგიერ მღერის: გრდემლი და ქურა
ქარხნის განგაში ქუხილს ედრება.

ხულოს და ქედას ფერთაყრილ ქშენით
უვლის განვლილი მეათე წელი,
ბარცხანის კლდიდან თამარშენამდე
ნავთმა გახსენა კახაბრის წელი.

უმზერ: შენდება მახუნცეთიდა
დასერავს სივრცეს ელნათის თოვა;
მრწამს არ დარჩება მთებში არც ერთი
და ამ ზეიმზედ სიღარიბით მოვა.

მე დღეს მოვდივარ შენთან მცენარე,
დღეს სიხარულით მიღელავს ტანი,—
ლაჟვარდობს ყველა: მთა და მცენარე,
მეჯლისობს მთელი აჭარისტანი.

სარდიონ შოშიას ვნებანი

არშინებიდან დაზგებისაკენ

ებრაელთა მოსახლეობას საქართველოში აქვს თავისი ისტორია.

ეს ისტორია საუკუნეების არქივში იყო ჩამწყვდეული.

საბჭოთა ხელისუფლებამ გამოამზეურა ეს ისტორია.

ხოლო ისინი ვისაც წინედ ხელთ ეპყრად ამ ისტორიის გასაღები, გამძაგებით იბრძოდენ, რომ ებრაელთა ქუჩის ზედაპირზე არ მომხდარიყო რაიმე ცვლილება.

ებრაელთა ქუჩა ერთფეროვნად ტკეპნიდა თავის არსებობას და შეუპოვრად არ სურდა ესმინა ეპოქის მაჯისცემა.

ებრაელებს საქართველოში ეძახდენ ვაჭრებს და მართლაც რითი არ ვაჭრობდა ეს ხალხი?

ერთეული ბობოლები — მანუფაქტურით და ფქვილით.

ათეული საშუალოები — საწვრილმანოთი და ნაწილობრივ მანუფაქტურითაც, ხოლო ასეული და ათასები კი ჰყიდდენ მჭილკებს, სავარცხლებს, ზიდავდენ მხრებზე ცივ წყალს და სწმენდდენ ჩასუქებულთა ფეხსაცმელებს.

ყველა ამათ აერთიანებდათ — არშინის იდეოლოგია.

არშინი იყო მათი კულტი. არშინი იყო მათი წარსული და აწმყო.

მაგრამ რევოლიუციამ დაჰკრა არშინს და ულმობელად გაანადგურა მათი ეკონომიური საფუძველი.

რევოლიუციამ მთელი თავისი სისასტიკით დააყენა ქართველ ებრაელთა მასები — ახალი პრობლემის წინაშე.

დაისახა ახალი გზები, ახალი მიზნები სოციალისტური ეპოქის მოთხოვნილებათა მიხედვით. დაიწყო ნამდვილი რეკონსტრუქცია ებრაელთა ყოფისა, რომელიც მიიმართება ორი გზით: წარმოებებში ჩაბმით და მიწის მეურნეობაზე გადასვლით.

ამ პატარა წერილში ჩვენ ვეხებით მხოლოდ წარმოებებში ჩაბმას, რომელ საქმესაც მეთაურობს და ხელმძღვანელობს საქართველოს ღარებკომი.

ღარებკომი — ეს არის ღარიბ ებრაელთა დამხმარე კომიტეტი, რომელსაც აქვს 2-3 წლის ისტორია.

თავისი არსებობა მან დაიწყო მეტისმეტად ძნელ პირობებში:

ძველი, ჟანგიანი თავების რეკონსტრუქცია ასე ადვილი საქმე არ იყო.

დღეს კი სულ სხვა სურათია.

როგორც ტფილისში, აგრეთვე პროვინციაში ღარებკომის ავტორიტეტი ძლიერია.

საქართველოში არ არის თითქმის არც ერთი წერტი, სადაც მოიპოვებოდეს ებრაელთა მოსახლეობა, რომ იქ არ იყოს გახსნილი ღარებკომის განყოფილება.

ტფილისი, ქუთაისი, ახალციხე, ცხინვალი, საჩხერე, ლაილაში, კულაში, ონი, ფოთი, სუჯუნა, ბანძა, სურამი, ქარელი და სხვ.

მაგრამ აქ არ არის მარტო აპარატი.

აქ არის ფაბრიკები, ქარხნები, საწარმოო არტელები, დაზგები.

ათასობით ებრაელები, ქალები და კაცები — ღარებკომის წყალობით დღეს გადასული არიან შრომის რელსებზე.

დეკლასიურმა და გალატაკების გზაზე მეძდგარმა ებრაელობამ — პირი იბრუნა სასარგებლო შრომისაკენ. ამგვარად ისინი უერთდებიან სოციალიზმის მშენებელ პროლეტარულ მასებს.

ებრაელთა ქუჩები და უბნები და ხშირად სხვა რაიონებიც მოფენილია ღარებკომის წარმოებებით.

წარმოებები სულ სხვა და სხვა გვარია:

სამკერვალო, მემინეთა, სახარაზო, მეჩექმეთა, საკანფეტო, ჩაის გასარჩევი, ქიმიური, საჩემოდნო, საშაქარლამო, საჯაგრე, სატრიკოტაჟო და მრავალი კიდევ სხვა.

პარალელურად ღარებკომი აწარმოებს აგრეთვე დიდ კულტურულ მუშაობას. მათ წარმოებებთან დაარსებულია კლუბები, სამკითხველოები და დრამატიული წრეები.

ახალგაზრდობა იზრდება ახალ ეპოქის სულით.

მუშაობა მიმდინარეობს სოცშეჯიბრის და დამკვრელობის ნიშნისქვეშ.

ლაპარაკობენ დაზგები.

იცვლება ყოფა. იცვლება ქართველ ებრაელთა ძველი სახე.

გერცელ ბააზოვი, ბესარიონ ჟღენტი.

დამწყებ მწერლების გვერდი

ჯანმაგარ კაცებს

გვფარავს ჩრდილებად კლდე გადმოხრილი,
ჩამორღვეული მთის გული ბორგავს;
დგას და მიყურებს გამხმარ ჩონჩხივით
გამოშიგნული, გულშავი გორა.

—:—

დაყუდებული კლდეების ურდო
შეტორტმანდება ცაში შუბებად,
კლდე შევარდნის და ქორის საბუდრ
ქარხნების ბოლში გაიგუდება...

—:—

თითქო გულმკერდი გადმოალაგეს,
გადღეღილი ბეგებს ძარღვებ გამოცლილს
და მიხარია მთა რომ ალაგეს
აქ [illegible] ნახავს ზარმაცს და მოკლილს.
უკუმს აპობენ ელვის თვალები,
ლამე დამწვარა მზიან გორებზე,
ძმად შეფიცული ბრიგადელები
ვაგონს ბურთივით მიაგორებენ!

—:—

იროველივ გორებად მადანი ყრია,
თითქო ყორნები გამოეფინენ;
და მნგრეველები მიწის სიღრმიდან
გოლიათურად აპობენ ბინდებს!

—:—

დაბლით მადანს და ბარაქას ითხოვს
ხევი შეხუთულ სისხლის მორევით,
და ტარიელის მათრახის სისხო
მავთულებს ხრიან რკინის ქორები!

—:—

დგანან გორები მზიანი ეგზომ,
მოგონებებით ნაამბორები:—
—ყურს დავადებდი ჩანგრეულ ეზოს,
და გუგუნებდენ მაღაროები...
როცა ჯერ კიდევ ძარღვში ამბოხად
სისხლის ჩქერები არ ჩამორბოდნენ.—
ნადირს დავდევდით ტყიდან გადმოხტარს,
და ვაყენებდით ფეხზე ორლობეს!..

—:—

თითქო ხელებზე ეხლაც მაქვს თბილად
სისხლი,—ეზოში მოკლულ ოფოფის;
რა სიხარულით ვწმინდავდი „ფილთას“;
რა სიხარულით მინდვრად დავრბოდი!..

—:—

და დავუყვებოდით ნახირს ტყეელად
ტოლი ბიჭები გამმარტოებით—
ეხლა მთებში, რომ დგანან მნგრეველად,
და გამგორებლად მაღაროებში!

—:—

ხრამი დაარხევს მოხეთქილ ეხოს,
კლდე დაასვენებს ლეღვების შრიალს—
ბრგე ვაჟკაცები სიღრმეებს ჩეხავენ
და ლონეს ატანთ ქანებს გიშრიანს!...

—:—

ნაპრალებიდან მზე გადაქანდა,
რუხი ლოდები ჩრდილებს დარგავენ—
ბინდებს ძახილი არბევს ბაქანთა,
და ლამე დაღლის ხევში მარგანეცს!

—:—

ჩაკირულ მადანს სამტროდ უვლიან:
ვინ გამოდგება ბნელში პელადად?!—
გულ-რაინდები კორბოულიდან.
ბუმბერაზებო დიდ წიფელადან!!
აიშლებიან ქარში ნარხევი
ბარები—მტვერში გადაკეცილი—
ამოაქვთ ლამე ჯანყიან მხრებით
ჯანმაგარ კაცებს მარგანეციგით!!...

გრ. აბაშიძე.

ი ნ დ უ ს ტ რ ი ა

(ნაწყვეტი ლექსიდან: „პატაკი ოქტომბერს“)

ბრუნავს ბორბალი, ინდუსტრიის [illegible] ბორბალი,
ვინ ჩაიკეტავს საკუთარ თავს მდუმარედ სახლში,—
მოგვაქვს საბჭოთა მინდვრებიდან წმინდა ხორბალი,
მაღაროები ლავასავით ისვრიან ნახშირს!..

—:—

მაღაროები დომბაისიდან ნახშირს ისვრიან...
ისვრიან ნახშირს ტყიბულიდან: ხელები რკინის,—
შრომის ხმაურში ალტაკების გამოთქმის ხმა,
და ნებისყოფა გვირაბებში გუგუნებს, ჰკივის!..

—:—

მიდის მადანი ქარხნებისკენ ულევ მარაგათ,
ხურდება ცეცხლის ელვარებით რკინის ღუმელი,—
სივრცე მილიდან ავარდნილმა კვამლმა გალაჰა
და თავისუფლად მოთარეშე ქარებს ლუწავენ!..

—:—

მაღაროებშიც ტემპებია ფართოთ გაშლილი...
ყოველი მუშა ხუთწლიანი გეგმის გმირია,—
ციფრით ხმაურობს რონოდებზე ხელში ნახშირის
და საყვირებიც შეტევას და ბრძოლას ჰყვირიან!..

—:—

როგორც ნახშირით, ისე რკინით, ისე ფოლადით
ეპოქის მხრებზე გრიალებენ — დიდი ქარხნები,—
უნებლიეთ მტარვალებს ხომ—ვერ ჩავქოლავდით.
და ცხოვრებისათვის გარდატეხას ვერ მოვახდენდით!?

—:—

ურალის მთებო!—გადაგადნობთ ცეცხლის ხანძარით
ცხელი ლითონი მოგვაწოდეთ,—ვჭედავთ ტრაქტორებს.
მთელი გლობუსი მოვაბრუნოთ,—ჩვენსკენ დაესხარით,
და სიბნელის დროს გადავთელეთ, ფეხით გავტორეთ!..

—:—

ბაქომ დაიწყო ბოლშევიკურ ტემპის ალება,
მეორე ხუთწლედს განვაშენებ ნავთის მილებით,—
მალე შირაქის მწვანე ველიც დაიდაღება
და ნავთს გაჩენს მაღროვნებათ ცხვირის ადგილები!..

—:—

მყინვარი მოტყდა,—ანდეზიტი ჩამოაქვს ნაღმებს,
კასპი იძლევა—შვიდას ოთხმოც ათას კასრ—ცემენტს,—
ხუთწლედის გეგმას — ოთხ წელიწადს ჩვენ გავანაღდებთ
და მებრძოლები ოქტომბრის ხმას ღამს გადასცემენ!..

—:—

ქალაქებისკენ! ანდეზიტის ქვის აგურებო!
მეთოთხმეტე წელს გლგუნებდეს ბორბლის ქარები,—"
— სუ შერჩდებით ინდუსტრიის მტკიცე გულებო!
სოციალიზმის ტემპი მიდის მძლავრ გაქანებით..

შალვა შაველაშვილი.

მთავარი თემა

(ცუძ. რაისაბჭოს წევრებს).

ამ თემას მიტომ ვედები,
ამ თემას მიტომ ვმღერი და. —
ბევრი რამ გასაკეთები
თქვენ გერგოთ ამიერიდან.
იბრძოლეს თქვენი გულები, —
სულშიდაც რკინა ჩაისხით: —
შრომაში დარაზმულები,
რომ შეხვდეთ საქმეს ხალისით.
მტრის თვალებს შემოაცვეთეთ
წელზე გაკრული ფარაჯა, —
ახალ ცხოვრებას, რომ მტკიცეთ
დაუდგეთ ყველგან დარაჯათ..
სიბნელე უნდა გაირეცხოს,
უნდა გაძევდეს მძრომელი
მთავარი თემა აი დღეს,
ამას მოითხოვს მშრომელი.

გრიგოლ ტაბატაძე.

აჭარელი გლეხის ნაამბობი

ის იწყებს ასე:—„სიბნელე, სევდა,
და მუდამ ყოფნა სიმწუხარეში,—
ეს ყოველივე ლანდივით გვდევდა
ალა-ბეგების ჩვენზე თარეშით.

—:—

— დღეს კი სხვა არის; მოკვდა წარსული
და არასოდეს არ დაბრუნდება,—
დღეს სიხარულით სავსე გვაქვს გული
დღეს თვალზედ ცრემლი აღარ გვადგება.
მიწა ჩვენია, ნაშრომიც ჩვენი,
და ჩვენც ვმუშაობთ როგორც რიგია,
ჩვენვე გვახარებს ჩვენი საქმენი,
რადგან აღარ გვყავს ალა, ბეგია.
კოლექტივში ვართ ჩვენ წევრად ყველა,
კოლექტივები ყვავის, იზრდება,—
და რად ღირს იგი, როდესაც ველად
რკინის ტრაქტორი აგუგუნდება.

—:—

სოფელი დადგა დღეს ახალ გზაზე,
მოდის წიგნები, მოდის გაზეთი,
40 წელი ვარ ქვეყანაზე
და არ მინახავს დრო, ასეთი.
მე თბილისში მყავს ჩემი ჯემალი,
მთავრობის ხარჯზე სწავლობს, იზრდება,
წიგნები არის მისი წამალი
და სახლკარიც კი არ აგონდება.
მეც კი ვისწავლე წერა-კითხვა და
სოფლის საბჭოსი ვარ თავმჯდომარე,
სიბნელე ჩემში გაქრა, წავიდა

ს ა ბ ჭ ო თ ა   პ ლ ა ნ ტ ა ც ი ე ბ ი

დილამ მტრედისფრად შემოგვანათა
სოფლის ბრიგადა მიდის და მღერის,
ჩვენ თავზე ვიდეთ შრომა ცალათა,
დავძლიოთ მალე მავნე და მტერი.

ყველა ერთპირად მწკრივათ მივდევდით—
მიწაზე გაკრულ კანაფის ღარებს.
შორს გვიღიმოდა მწვანე მინდვრები
გვახალისებდა მშრომელთა ჯარებს.

ერთი პალოთი მიწას პირს უღებს,
მეორე ნერგს რგავს და მიწას აყრის,

აგრო-ტეხნიკი ნაჭალარ ყამირს
წინ მიგვიძღოდა, როგორც სარდალი,
ჩვენც შევესიეთ ივრის ნაპირს—
ენტუზიაზმით კაცი და ქალი.
ოცი ჰექტარი თვალწინ გაშლილა—
საბჭოთა თუთის პლანტაციები,
და შაბათობის ნათელი დილა
გვმოსავდა ოქროს მზისა სხივებით.
სად წინად კოლო, ჭაობი იყო,—
გველებით სავსე აყრილი ჭალა,—
თითქო გრიგალმა ქარმა წაიღო—

„გაფიცულის სიკვდილი"

მოთხრობა ჩარლზ იალ ჰარრისონის

ეს მოთხრობა ამოღებულია თანამედროვე ამერიკელი პროლეტარული მწერლის ჩარლზ იალ ჰარრისონის რომანიდან. ჰარრისონი ეკუთვნის ამერიკის პროლეტარული ლიტერატურის უახლეს თაობას. მან გაითქვა სახელი ნიჭიერად და თამამად დაწერილი წიგნით: „გენერლები საწოლში კვდებიან". წინამდებარე ნაწყვეტი გამოხატავს ერთი მხრით ამერიკის მრავალრიცხოვან პროლეტარიატის ნაკლებად შეგნებულ და თავისი უფლებებისათვის მყვლეფავ კაპიტალიზმის წინააღმდეგ სტიქიურად მებრძოლ დოკერებს, მეორე მხრივ—პროფმოძრაობის მოღალატე ბელადებს.

ამ ზაფხულს ფასები სანოვაგეზე სულ მაღლა და მაღლა იწევდენ. გემთსამშენის პატრონები გადაჭრით უარს აცხადებდენ ჯამაგირის მომატებაზე. სამუშაოს გათავების შემდეგ, გაბრაზებული, აღელვებული მამაკაცები იკრიბებოდენ და დაბალი, ჩახლეჩილი ხმით ლაპარაკობდენ მცირე ხელფასზე, გაძვირებულ ცხოვრებაზე, ლაპარაკობდენ იმაზე, თუ როგორ უნდა ერჩინათ თავი, იმაზე, რომ საჭიროა კრებების მოწყობა, სიტყვების თქმა, კომიტეტების არჩევა და...

ჩუმ-ჩუმად—მთლიანად მუშებით დასახლებული უბანი—დუღდა. გაფიცვის სული ჰაერში ტრიალებდა. პატარა ბიჭები, მუშების შვილები, თავხედურად ბღაჯნიდნენ ქარხნის კედლებზე სხვადასხვა—მექარხნეებისათვის შეურაცხმყოფელ სიტყვებს, თითქმის ლოზუნგებს.

„ლონგშორის მუშათა ინტერნაციონალური კავშირის" შტაბში, ადგილობრივი კომიტეტის მდივანი, დოილი, თვალში იწურებოდა, უხსნიდა კომიტეტის წევრებს, რომ ინტერნაციონალის ბიუროს ნებადაურთველად გაფიცვისათვის კიდევ არაა შეძლებელია და რომ სამუშაო, მართალია, არც ისე ხელსაყრელია, როგორიც ომის წლებში იყო, მაგრამ...

შეგონებები უფრო უარესდებოდა. ხში-რად დოკერის ჯიბეში ერთი ცენტიც აღარ იყო; ფასები პურზე, რძეზე და ხორცზე კი დღითი-დღე მატულობდენ და რაღაც ჩანჩანებით მთელი კვირის ნაოფლარი პარასკევისათვის უგზოუკვლოდ ქრებოდა ხოლმე.

ადგილობრივი გაზეთების რეპორტიორებმა კავშირის შტაბი დაყნოსეს.

— „რა არის თქვენთან ახალი!".

— „გაიფიცება თუ არა თქვენი კავშირი, მისტერ დოილ?"

აღელვებულმა დოილმა მოიწურა ოფლი შუბლიდან, გადაილოკა ტუჩები და ჩახლეჩილი ხმით განაცხადა:

— „თქვენ შეგიძლიათ დასწეროთ, შემდეგი: მაიკლ დოილი, ინტერნაციონალური კავშირის 34-ტე ადგილკომის მდივანი ამბობს, რომ ის მხარს არის მოაგვარის საქმე წარმოების პატრონებთან, რომ ის წინააღმდეგია ყოველგვარი უხეში ძალდატანებისა... გესმით?—გადმოაკეკლა მან თვალები და მერე, ცოტათი დაწყნარებულმა, განაგრძო:—ჩემმა ბიჭებმა იციან, რომ მე ყველაფერი იმაზე მაქვს, რომ მე მცირე ავაცილო დოკებს უსიამოვნება და შფოთიც. თუ, რასაკვირველია, პატრონები ჩვენს განცხადებას ანგარიშს გაუწევენ... დანარჩენს ჩვენს თავზე ვიღებთ".

ადგილკომის კრებაზე წევრებს ძალიან მოუსვენრად ეჭირათ თავი. აქა-იქ, მუშებს შორის, უცხო სახეებიც მოსჩანდენ, სულ თა, ახალ შლაპებში.

აღელვებულმა და გაწითლებულმა დოილმა დაიკავა თავისი ადგილი ტრიბუნაზე. მის მარჯვნივ კავშირის თავმჯდომარე ჩამოჯდა მაღალ საყელოში კისერ გამოშვებული, აბუჩქული თმებით და კალთაზე დაწყობილი ხელებით, მან დიდი მწუხარებით და სინანულით განაცხადა:

— კომისიის გადაწყვეტილება ალბათ ვერ გაამართლებს „ძმების" იმედებს, მაგრამ მეტი გზა არაა, ამ ხანად, ამ ნაწილობრივი გაუმჯობესებითაც უნდა დავკმაყოფილდეთ, როგორც ნათქვამია. ნახევარი პური სჯობია სულ უპუროდ ყოფნას, დიდი უმეტესობა იქნებოდა ამ ზოგიერთი ფიცხელების აყოლა, რომელებიც გაფიცვისაკენ მოუწოდებენ ამხანაგებს. გაფიცვა ძალიან ტის მუშაობა. მეტი არაფერი. მაგრამ, მთელი პასუხისმგებლობა, კავშირის ბელადებს დააწვებათ თავზე. ამიტომ არის, რომ ისინი ცდილობენ იმ გზის გამონახვას, რომელიც რამდენადმე მაინც გააუმჯობესებდა მდგომარეობას. ამაშია მთელი სიძნელე... საათში ხუთი ცენტი, კვირაში 2 დოლარის და 40 ცენტის მომატებას შეადგენს, ეს კი იმას ნიშნავს, რომ წელიწადში თითო მუშა ასი დოლარით მეტს მიიღებს, ვიდრე იღებდა; ეს ცოტა არ არის. რატომ არ უნდათ ბიჭებს ამაზე დათანხმება?"...

მერე სხვებმა ილაპარაკეს.

— ერთი შეხედეთ ჩვენს ბელადებს რა სამოთხეს გვთავაზობენ ეს მშვიდობისმოყვარულები!—ვესლიანად ამბობდენ მუშების წარმომადგენლები...

სიტყვა სიტყვას მოსდევდა, ორატორი ორატორს, თავის წარმომადგენლებს მუშები ყურადღებით და გამამხნევებელი გამომეტყველებით უსმენდნენ.

ყველაზე ბოლოს ახალგაზრდა ქერათმიანი დოკერი წამოდგა და მამაცი სახით და კაფიო ტონით მიბრუნდა ტრიბუნისაკენ.

— ამხანაგო თავმჯდომარე, ამხანაგო დოილ! მე ჩემი და ზოგიერთი ძმების სახელით მინდა ვთქვა, რომ ჩვენ არ შეგვიძლია იმ პირობების მიღება, რომლებზედაც კომისია დათანხმებულა... პო და, აი, კარგად იზამდით, კენჭი რომ"...

კრებაზე მყოფი „უცხოები" ეხლა გამოცოცხლდენ.

„გააგდეთ აქედან"!—დაიყვირა ერთმა მათგანმა და მოლაპარაკისაკენ გაიწია. ერთ წუთში კრება აფორიაქდა და აირია. ტრიბუნასთან ახლო მჯდარი მუშა წამოდგა, შედგა თავის სკამზე, დაიქნია თავისი ძარღვიანი მუშტები და თავმჯდომარეს შიგ სახეში შეუძახა:

„თქვენ თვითონ გაეთრიეთ აქედან, თქვენი მოსყიდული ყაჩაღებიანად!".

საერთო ღრიალში ერთი-ორი ხმა ისევ დაჟინებით მოითხოვდა კენჭს, ჟრიან, თავმჯდომარე გადმოდგა ტრიბუნის კიდეზე და ხელი აიწია. ის იჭიჭებოდა, ყვიროდა, რაღაცას „რადიკალების", „წითლების" და ჩათო მოუფიქრებელი საქციელის შესახებ, მაგრამ, მისთვის არავის ეცალა". „დახურეთ კრება!"—მიმართა ბრძანების კილოთი დოილს ერთმა შლიაპიანმა „არამზადამ". დოილმა დასცხო ჩაქუჩი მაგიდას და ამოიხრიალა:

— ძმებო, კრება დახურულია!

როცა ყველანი ქუჩაში გავიდენ, ნაძიდენი მეტაკება გაიმართა, ვეებერთელა ლონგშორელმა შეუძმა განაცხადა, რომ თავმჯდომარეც და დოილიც გაიძვერები არიან, ერთ-ერთმა „არამზადამ" იტაცა ხელი ჯიბისაკენ და „მავი ჯეკი"*) შუბლის თავზე დაუშვა.

მეხსლები ზოიკვეთნენ, მძიმე ტანი ნელნელა ჩამოცურდა კედლიდან, რომელსაც მანამდე ეყრდნობოდა, და ტროტუარზე გაიშხლართა. ერთი წუთის წინ, წითელი და მზისაგან გარუჯული სახე, ეხლა ზაფრანასავით გაფითრდა. მუშები ყვირილითა და წრებით უსმარებოდენ ერთმანეთს.—შეუდეს მოუხეშავმა ტანმა, რომელიც ასე კრესტოდ ეგდო კავშირის შენობის წინ, ტეხნიკოფლებში გაძლიერა ლოდაკის ამბავი, ჩაფერფლა და ზოგში უკმაყოფილობის წინააღმდეგ ბრძოლის აქტიური მეთაურები სურვილი, ბიბი რო ნაწილოვა გაიყო, დოილის მომხრეები კუთხეში მიყრდნენ და მუშები თანდათან მტკიცე აზრს კრავდენ მათს გარშემო. მოთმინებიდან გამოსულთა ხელები უკვე წვდებოდენ გაიძვერების ყელსა და მხრებს. მაგრამ, ამ დროს, ვიღაცა ქალის ხმამაღალმა კივილმა ჭექა გააქვეთა: „პოლისმენები!"

მალე სტვენაც გაისმა და ალყაშემორტყმულებმაც უკან დაიხიეს. ჯგუფებად დაიყვნენ და სხვადასხვა მიმართულებით გაიფანტნენ. პოლისმენები რომ მოვიდნენ, მხოლოდ შეელდი-ლა იდო ისევ ისე, გაუნძრევლად, კავშირის შენობის შესავალთან...

მეორე დღეს მუშებმა ახალი კომიტეტი ჩამოაყალიბეს რომელშიც, სხვათა შორის, ედუარდ რობერტსიც შევიდა.

**

ზაფხულის მიწურულში ჩუმ-ჩუმად გამოცოცხლდა—ქიშკრებთან შეგროვილი ჯგუფები დაუღალავად, იმედიანად ლაპარაკობდენ ახალი კავშირის შესახებ. გაზეთები ხელახლა აივსო მოსალოდნელი გაფიცვის ამბებით. დოილმა კიდევ ერთხელ გაიხავარდა გაზეთის ფურცლებზე: „ძალიან ეწუხვარ გაფიცვის შესახებ მოსალოდნელი ქორების გამო"—აცხადებდა ის.

დილაობით, როცა დოკერები სამუშაოზე მიდიოდენ, დოკების ალაყაფთან პოლიციელთა რაზმები იდგნენ. შეიარაღებული პოლისმენები ზღვისკენ მიმავალ, ქვით მოკირწყლულ ქუჩებზე დააქანებდნენ ცხენებს.

გაფიცვას შესაფერი მეთაურიც გამოუჩნდა—ახალგაზრდა ირლანდიელი. მან კომიტეტთან ერთად შეადგინა მოთხოვნილებათა სია, მოაწყო მუშათა პიკეტები და საერთოდ, დაიწყო ორგანიზაციული მუშაობა. თავის მხრით არც დოილი ჩამორჩა. მან გააფრთხილა გაზეთები, რომ, ახალი კომიტეტი კანონგარეშეა გამოცხადებული, რომ მის რადიკალები მეთაურობენ. და რომ ახალგაზრდა ირლანდიელი, სხვათა შორის, ომის დროს პაციფისტი იყო. ინტერნაციონალური კავშირი კომისიის, ეზოელიტეკის ბოლომდე დაიცავს: „ნახევარი პური სჯობია სულ უპუროდ"—იმეორებდა ის კავშირის თავმჯდომარის სიტყვებს.

იმ დილას, როცა ლონგშორელებმა გაფიცვა გამოაცხადეს, წვიმდა, განთიადისას პოლიციელების შორი-ახლო მუშების პიკეტებიც გამოჩნდნენ. ისინი აჩერებდენ სამუშაოზე მიმავალთ და არწმუნებდენ, რომ მათი მოქმედება საზიანო და ცუდი იყო ყველასათვის. შტრეიკბრეხერებთან კამათში გაფიცულები სულ უბრალო არგუმენტებს იშველიებდენ: „სანოვაგე ერთიათად გაძვირდა", „ეს იქნებოდა ჩვენი ცოლებისა და ბავშვების პირიდან უკანასკნელი ლუკმის ამოროთმევა"... „შემოგვიერთდით მხოლოდ და ყველაფერი ერთ კვირაში ჩვენი გამარჯვებით გათავდება"...

ედუარდ რობერტმა თავის სიცოცხლეში პირველად იგრძნო, რომ თურმე შეიძლება მისი მარგარეტის, ბავშვების და ქუჩის კუთხეში მდებარე სამიკიტნოს გარეშე სხვა ინტერესებიც არსებობდენ. მან, როგორც საპიკეტო კომისიის წევრმა, დილაადრიან წაიყვანა თავისი ხუთი კაცი ქვემოთა დოკებისაკენ და ახლა ის—გამოცოცხლებული და ერთი ფიქრით მოცული მოელოდა შტრეიკბრეხერების გამოჩენას...

მისმა ცოლმა მარგარეტმა მიიღო ერთდროული დახმარება სანოვაგით—გაფიცულთა დამხმარე საზოგადოებიდან. ბინის ქირას ქალი კვირაობით იხდიდა. მეწვრილმანე უკვე წუწუნებდა, რადგან ნისიამ ათიოდე დოლარს მიაღწია. ერთ დღეს რობერტსებს დახვდათ აგენტი მოლოზნა—[illegible]

ფაცვამ მის ჯიბეს და გაფიცულთა ცოლ-შვილს ერთნაირი ზარალი მიაყენა... მან გააფრთხილა მარგერეტი, რომ გადასახადის არ შეტანას ბევრი უსიამოვნების გამოწვევა შეუძლია. მაგრამ, აგენტის არამკითხე გულშემატკივრის სახის იერს და ყალბ მჭერმეტყველებას რეალური ნაყოფი არ გამოჰქონდა.

— მის რობერტს—წამოიწყო ბოლოს ბლიუმგარტენი—თქვენ იცით, მაგრამ, ნება მომეცით, გაგაფრთხილოთ, რომ დაზღვევის დაკარგვა ყველაზე უფრო ახლაა ცუდი, მაგრამ, რა... ჩვენ ამ ნახევარ საათში ამაზე ვილაპარაკეთ, რომ, ათი წლის საქმისათვის კმაროდა. ასე არ არის?

— ვიცი, მისტერ ბლიუმგარტენ—წაილაპარაკა თავჩაღუნულმა მარგერეტმა,—მაგრამ. რა ვქნა? გაფიცვაში...

— დიახ, დიახ!—გააწყვეტინა აგენტმა—ეხლა სწორედ ისეთი დროა, როცა ყველაზე მეტად გჭირდებათ დაზღვევა.

მარგერეტი სდუმდა...

აგენტიც დაიღალა,—ის ხომ მთელი დღის განმავლობაში სულ ამას ეჩიჩინებოდა გაფიცულთა ოჯახებს. ამავე სიტყვებით აფრთხილებდა ყველას, ლაპარაკობდა გაჭირვებაზე, ბავშვებზე, სიმშილზე, სიკვდილზე. ის სიტყვები სადღაც, მანჰეტტენის*) ქუჩაში წითელი ხის ავეჯით მოწყობილ კაბინეტებში მოკალათებულმა ენამჭევრმა ჯენტლმენებმა შეთხზეს; შეთხზეს სპეციალურად მისთვის, დაზღვევის აგენტისათვის და მათი აზრით, ამ სასიცოცხლო ფრაზებს ბავშვებისა და სიმშილის, ქვრივობისა და სიკვდილის შესახებ—შთაბეჭდილება უნდა მოეხდინათ, ბლიუმგარტენიც ყოჩაღად იმეორებდა მათ. გულმოდგინედ ჰგლეჯდა გროშებს მუშის ჯიბეებს, მაგრამ, ისიც გაბეზრდა. რაღაცა მოდუნებამ მოიცვა, როცა იგი მარგერეტის დახუთულ სამზარეულოში იჯდა, გაქონილი პლედის გვერდით, და ასე ეგონა, რომ ამ სიტყვებს ის ძალით, ყოველგვარ სურვილის გარეშე ჰგლეჯდა თავის გაწვალებულ ბაგეებს.

— ღმერთმა კი დაიფაროს, მისის ყოველი თქვენგანი, მაგრამ, წარმოიდგინოთ. რომ—ხომ იცით, გაფიცვა, ბატონებისაგან მოსყიდული აგენტები, პოლიცია...—ჰო და, წარმოიდგინოთ, რომ თქვენი ქმარი მოკლეს. მაშინ რაღას იზამთ?

მარგერეტი ჩუმათ. შიშისაგან გაფართოებული თვალებით შესცქეროდა აგენტს. არტური იდგა თავის დედის გვერდზე, უგდებდა ყურს ყველა ამ უცნაურ სიტყვას და არაფერი ესმოდა. სხვა კაციც ხშირად იკრიბებოდნენ ხოლმე მათ სამზარეულოში. მსჯელობდნენ და ხანდახან დილამდისაც მიმართავდნენ მსგავსი მნიშვნელობის სიტყვებით, რომლებზედაც მარგერეტის სახე მწუხარედ იღუშებოდა. არტურს არც ის სიტყვები ესმოდა.

— რას იზამ!—ამოიოხრა ბლიუმგარტენმა და კარებისაკენ წავიდა,—რაღა უნდა გითხრათ მეტი? მეც დავიღალე, მის რობერტს. მთელი დღე... ერთი კვირა კიდევ —და თქვენი დაზღვევა მოიხსნება. ცოდვა კია ამდენი ხნის წესიერი გადახდის შემდეგ...

ოქტომბრის ბურუსიანი დილაა.

ნისლი ბოლივით ედება როდ-აილენდის ზღვისაკენ მოქცეულ მხარეს, ხან ფარავს დოკების კედლებს, აქა-იქ აჩქარებით მიმავალ ადამიანებს და უცან. ჰორიზონტზე გემების მოხაზულობას. ქუჩების იმ მხრიდან, რომლებიც დოკებისაკენ მიემართებიან, სათითაოდ ამოდიან მუშები. იკრიბებიან, ლაპარაკობენ და მერე ისევ ნისლში იკარგებიან. მათი ბინდოვანი ჩრდილები ბურუსს ხეთქენ და აქუცმაცებენ. ქარხნის ქუჩის გასწვრივ ნალების თქარა-თქური ისმის. ქვეითი პოლიციელები კი ქარხნის ჭიშკრებთან პოზიციებს იკავებენ.

მახლობელი სახლის ღია ფანჯრიდან ბავშვის საცოდავი, გულისმომკვლელი ჩხავილი ისმის.

შვიდი საათი სრულდება. —

უცებ გვერდის ქუჩიდან შტრეიკბრეხერები გამოჩნდნენ. მუშების პიკეტებისაგან მათი გარჩევა ძნელია: იგივე მოუხეშავი სამუშაო ტანისამოსი, იგივე მოხრილი ფიგურები, იგივე უხალისო ნაბიჯი, ყოველ ჯგუფს რამდენიმე აგენტი მიჰყვება. ედუარდ რობერტსი ერთ-ერთი სახლის სადარბაზო კარებში დგას ხუთი ამხანაგით. ისინი უკმაყოფილოდ შესცქერიან მოლალატეებს.

— ერთი ამ არამზადებს უყურე—ამბობს ერთი და იგინება — იგინი გვართმევენ პირიდან ლუკმას—სკაბები!*)

— იშმაკმა დასწყევლოს! ბატონებზე და იმათ მილიონებზე უარესი იგინი არიან! ასე! მეორე პარტიაც მობრძანდება!

რობერტსის პიკეტი მათკენ მიდის. სოლ-მოკლენი ყოყმანობენ, ნაბიჯი ერევათ. მაგრამ, აგენტები მზად არიან და პიკეტიც იძულებული ხდება მოშორდეს „სკაბებს". მალე მუშებისა, ქალებისა და ბავშვების უწესრიგო ბრბომ აავსო ქუჩა. წვიმა უკვე ძლიერად ასხამს და მათი სველი ტანისამოსი ეკვრება სხეულებს; მკაფიოდ აჩენს მათ გამხდარ მკლავებს, ფეხებს, ჩავარდნილ მკერდსა და ვიწრო მხრებს. ყველანი ერთმანეთში ირევიან. ჰაერში პოლიციელის კეტი მოსჩანს. ერთი წუთით ვიღაცას მუშტიც იმართება მღელვარე ბრბოს თავებს ზემოდან, მაგრამ, სტუდენტების პირველივე ხმაზე ბრბო ვიწრო გვერდის ქუჩაში გადასხლტა, დამარცხებული გაფიცულები უკან იხევენ. ვიღაცა ლობიდან აგურს აძრობს და რაც ძალი და ღონე აქვს, პოლიციელებისაკენ ისვრის. ერთს მეორე მოჰყვა და... მანძილი პოლიციელებსა და მუშებს შორის ჯერ კიდევ მთლად გაწმენდილი არ არის. წესრიგის გამხეცებული დამცველები ნიშანს ელიან. ქალები და ბავშვები თავს აფარებენ. ბრძოლის ველზე კაცები რჩებიან, უიარაღოთ, ქვებისა და საკუთარი ხელების ამარა.

ქვები და აგურები სეტყვასავით ცვივა პოლიციელების თავზე და სროლის ხმაც გაისმა. პირველი სროლის შემდეგ მუშები ერთ წუთს სწყვეტენ მოძრაობას, მაგრამ მალე ისევ მათი ყიჟინა ქუჩას აზანზარებს. პოლიციელები შტრეიკბრეხერების დაგვიანებულ ჯგუფს ჭიშკარში ერეკებიან და გაფიცულებიდან ვიღაცა ყვირის:

— ოხ, თქვე ყვითელო ძაღლებო! თქვე სკაბებო თქვენა!

*) Seab-Streakbreaker —მუშური ჟარგონი, დამახინჯებული „შტრეიკბრეხერი" ამავე დროს—ქეცი, ქეციანი.

პიკეტებს მუშებში ერთგვარი ორგანიზაცია შეაქვთ. გაფიცულთა ძალა იზრდება. ახალ ბრბოს, რომლებიც არ ემორჩილებიან პიკეტებს და ჯალათებისაკენ მიიწევენ, დაბალი, ტანისამოსშემოხეული და წვიმისაგან დამბალ შალში გახვეული ქალი მიუძღვის.

ბევრად წინ არის დანარჩენებზე. ის ბრუნდება ამხანაგებისაკენ და ხელებს აქნევს, რაღაცას ყვირის, მაგრამ, სიტყვები არ ისმის... ქალმა უკვე შუა ქუჩას მიაღწია. მიმდევრები ამხნევებენ, მაგრამ, გამხნევება აღარ სჭირდება, მან როგორც კი მიაღწია ჭიშკართან. სტაცა ხელი ჭიშკარში შემავალ ერთ შტრეიკბრეხერს, ამ დროს პოლიციელმა დაუმიზნა რევოლვერი და პატარა ქალი დაეცა. მისი რაზმი ცოტა ხნის მერყეობის შემდეგ იფანტება. დაჭრილი იგრიხება, ტრიალებს ქვაფენილზე და კედლებზე იკიდებს ხელს, თითქოს თავი სტკივაო, ყველაფერ ამას, სხვებთან ერთად, ედუარდ რობერტსიც ხედავს. ის ყურადღებით ადევნებდა თვალს გამხდარ დედაკაცს.

— ეს ხომ მისტრის შმერერია!—გაუელვა მას თავში. და მის გონებაში გაიარა იმ ღამის მოგონებამ, როცა არტური, მისი ბიჭი იბადებოდა და ის კარგ გუნებაზე ბრუნდებოდა სამუშაოდან. მისტრის შმერერი, მათი მეზობელი, შეეგება მას და ახარა ბიჭის ყოლა. „მაგრამ, ჩუმად, მარგერეტის ძლივს ჩაეძინა—გააფრთხილა მან ბედნიერი მამა და ღიმილით გამოიხურა ოთახის კარები... ეხლა კი ის ეგდო ქვაფენილზე და სიცოცხლეს ესალმებოდა.

გარშემო ყველაფერი გაქრა. პატარა მისტრის შმერერის გარდა. ხალხი, პოლიციელები სპილენძის ღილებიან ლურჯ ფორმებში, მათი მოუქნელი სახელოები და მოუხეშავი ცხენები უცნაურ პოზებში გაიყინნენ. ყველაფერი დაწყნარდა. სროლაც შეჩერდა. ედუარდ რობერტსი გამოვიდა თავშესაფარიდან და ნელი ნაბიჯით გაემართა ქუჩაში მწოლიარე ქალისაკენ. აღარაფერი ახსოვდა იმის გარდა, რომ მან უნდა აიყვანოს შმერერი და საჩქაროდ მოაშოროს ცხენების ფეხებს.

მას ესმოდა მოსახვევებში ჩასაფრებულ ამხანაგებისაგან გაფრთხილებები. მაგრამ, მაინც დაჟინებით განაგრძობდა გზას. ქუჩის მეორე მხარეს მან წვიმისაგან გაპრიალებულ ცხენებს მოჰკრა თვალი, მერე უცებ ძირს დაიხედა: მისტრის შმერერი იქ იწვა.

მისი უსისხლო თვალებიანი სახე დოკებისაკენ იცქირებოდა და არავითარი გამომეტყველება არა ჰქონდა. ედუარდმა უნდა მოაშოროს ის აქედან!

მან შემოუარა ქალს ისე, რომ ადვილად შესძლებოდა მისი წამოყენება და წაეყვანა იქით, სამშვიდობოსაკენ. აი, ასე. მკლავებში გაუყრის ხელებს, მერე ზურგზე წამოიკიდებს... მართლა, სად არის ნეტავ მისტერ შმერერი? იქნება ის ეხლა ყველაფერს ხედავს? იქნება ეჭვიც არ აქვს, რომ მის ცოლს, ძვირფასს?—რაც არ უნდა იყოს, ედუარდმა უნდა აიყვანოს მისტრის შმერერი და სახლში მიიყვანოს! თორემ ცხენოსნები დაჰქრიან.

ედუარდი დაიხარა. —

და იმავე წუთში იგრძნო რაღაცას მძიმე დარტყმა ფერდში და შემდეგ საშინელი მწვავე ტკივილი. ის შეირხა.

„მე არ უნდა დავეცე!—უთხრა მან თავის თავს—მე მძიმე ვარ და მისტრის შმერერს დავაშავებ. დამჭრის"

ის გრძნობდა, როგორ იცლებოდა სისხლისაგან. პოლისმენები, ცხენები, გემები, საკვამლე მილები — სადღაც გაქრნენ. მერე ერთ ლაქად გადაიქცნენ. ედუარდ რობერტსმა ჩაიჩოქა.

— მე არ უნდა წა[illegible] მძიმე ვარ"—

მხოლოდ შენიშვნები*)

(კ. მელაძის „კრიტიკული" ვარჯიშობის გამო)

ის მდგომარეობა, რომელიც ჩვენ გვაქვს შემოქმედებითი დისკუსიის სფეროში, ნათლად მეტყველებს იმის შესახებ, რომ ჩვენში ძალიან სუსტი ყურადღება ექცევა პროლეტარული მხატვრული ლიტერატურის შემოქმედებითი მეთოდისათვის ბრძოლის საკითხებს. დღემდის ჯერ კიდევ არ არის გაშლილი კონკრეტული კრიტიკა იმ მხატვრულ მასალაზე, რომელსაც ჰქმნიან ჩვენი პროლეტარული მწერლები. დაკმაყოფილება მხოლოდ დეკლარატიული განცხადებით, რომ უნდა გაიშალოს შემოქმედებითი დისკუსია, არ არის საკმარისი. არ არის საკმარისი თუ გინდ იმისათვის, რომ ჩვენ სალიტერატურო მარქსისტულ კრიტიკაში ხშირად შეხვდებით მექანისტურ-მენშევიზიანულ და მომენშევიკო იდეალისტურ აზროვნების რეციდივებს, რომლებითაც საზღვრავენ ამა, თუ იმ პროლეტარულ მწერლის შემოქმედებით მუშაობას და კლასობრივ იდეოლოგიურ ჩავარდნებს ხსნიან „შემთხვევითობის თეორიით" (!).

ამ აზრის დასამტკიცებლად შორს წასვლა არ დაგვჭირდება, ვინც წაიკითხავდა ჟურ. „დროშა"-ს მე-15-16 ნომერში მოთავსებულ კარლო მელაძის „კრიტიკულ" შენიშვნებს, მისთვის ნათელი გახდებოდა ყოველივე ის.

ამ წერილში ჩვენ გვსურს განვიხილოთ მელაძის მცდარი მოსაზრებანი, ისე, რომ ვიყოთ სრულიად ობიექტიური და არ გავყვეთ მელაძისებურ დავის „სტილს".

—:—

პროლეტარულმა მწერლობამ, ორ ფრონტზე დაუნდობელი ბრძოლით პარტიის ლიტერატურულ-პოლიტიკურ ხაზის ურყევად გატარების საფუძველზე, მიიპოვა დიდი შემოქმედებითი გამარჯვებები. პროლეტარული მხატვრული ლიტერატურა გაიზარდა, როგორც შინაარსიანობის მიხედვით, ისე ფორმალურად. პროლეტარულ მწერლობას ეხლა, როდესაც ჩვენ ვიმყოფებით სოციალიზმის ყველა ფრონტებზე გაშლილი შეტევის პერიოდში, კი არ უხდება მხოლოდ მოპოვებულ პოზიციების დაცვა (ის მინიმუმზე ცოტას და პოლიტიკურ ენაზე საკითხის ოპორტუნისტულ გადაჭრას ნიშნავს), როგორც ზოგს ჰგონია, არამედ იგი მოწინააღმდეგეებს უტევს ყველა ფრონტებით და ამასთან ერთად აწარმოებს ბრძოლას შინაარსის და ფორმალურ სრულყოფისათვის — ჰეგემონიის მოპოვებისათვის.

მაგრამ, ასე ესმის თუ არა ეს საკითხი მელაძეს? რასაკვირველია, არა. იგი სწერს: „ამ წლის განმავლობაში პროლეტარული მწერლობის მნიშვნელოვანმა ნაწილმა კლასთა ბრძოლაში შესძლო პროლეტარული მწერლობის პოზიციების დაცვა, ზოგი კი [illegible] და ტკბილი ლირიკის სიმების აკორდებით ერთობდა თავს".

აი ჩვენ „მოაზროვნეს" როგორ ესმის პროლეტარული მწერლობის განვითარება.

პროლეტარულ მწერლობის წინსვლას ჩვენი „კრიტიკოსი" მხოლოდ პოზიციების **დაცვაში** ხედავს. აქ აშკარად ჩანს ძალიან ოპორტუნისტული შეხედულების რეციდივები. მაგრამ, მელაძე ამით არ კმაყოფილდება, ის თანდათან უფრო ანვითარებს მცდარ [illegible] და ამ გზით ვარდება მოწინააღმდეგეთა იდეოლოგიურ რკალში.

„მარქსისტული კრიტიკა — ამბობს „კრიტიკოსი" მელაძე — უნდა შეეხოს ყველას პიროვნების განურჩევლად, ასეთი უნდა იყოს სადღეისო ლოზუნგი".

მელაძე არ კმაყოფილდება ეხლანდელ—„ლოზუნგების" წამოყენებით. ის იძლევა საკუთარ „საბრძოლო" ლოზუნგსაც, დღეს, მელაძის სიტყვით, საჭირო აღარ არის მარქსისტულ კრიტიკისათვის კლასობრივი საზომი, „მარქსისტული კრიტიკა უნდა შეეხოს ყველას პიროვნების განურჩევლად". აქ მიჩქმალულია კრიტიკის კლასიური პრინციპი და საკითხი გამსჭვალულია მენშევიზიანულ ასპექტში. მელაძე თავის წერილში ბევრს ამბობს „ახალს", მაგრამ არაფერს მარქსისტულს. მიუხედავად კეთილი სურვილისა „იყოს მარქსისტი (!) ის იძლევა ეკლექტიური „აზროვნების" ნიმუშებს. ის ღრმად დარწმუნებულია, რომ ჭეშმარიტებას ლაღადებს და ამაყად „გაიძახის" **ჩვენ ყოველგვარი ტენდენციოზობის წინააღმდეგი ვართ ლიტერატურულ კრიტიკაში"**-ო. ის წინააღმდეგია იმის, რაც ყველაზე ძლიერი უნდა იყოს მარქსისტულ კრიტიკაში. ის გამოდის არა, როგორც კლასობრივი მეთოდით—დიალექტიკური მატერიალიზმით შეიარაღებული, არამედ, როგორც ბურჟუაზიის წერილების მიმდევარი, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ არა შეგნებით, არამედ შეუგნებლად. იგი საკითხებს „სწყვეტს" ინტუიციით და არა მარქს-ლენინის რევოლუციონურ თეორიაზე დაყრდნობით.

სოციალისტური აღმშენებლობის ზრდა-განვითარების საფუძველზე იზრდება კლასობრივი წინააღმდეგობა ყველა ფრონტებზე. მხატვრული ლიტერატურაც, როგორც სხვა იდეოლოგია, არ არის მოწყვეტილი ამ ბრძოლას.

მხატვრულ ლიტერატურაში ჩვენ ვხვდებით კლასობრივ ბრძოლის ყოველ ელემენტს და როგორც კლასიური ბრძოლის მძლავრი იარაღი, იგი კი არ ახდენს საზოგადოებრივ მოვლენების და სოციალურ ყოფის პასიურ ასახვას, არამედ აქტიურად მონაწილეობს და იბრძვის არსებულის გარდაქმნისათვის, ამაშია მისი აქტიურ-პოლიტიკური მნიშვნელობაც, როგორც მხატვრულ იდეოლოგიის.

პროლეტარული მხატვრული ლიტერატურა იბრძვის იმის განმტკიცებისათვის, რაც არსებობს და იმის შექმნისათვის, რაც უნდა იყოს. მოწინააღმდეგე—დამარცხებული კლასის ლიტერატურა კი იბრძვის იმის წინააღმდეგ, რაც არის და იმის განმტკიცებისათვის, რაც კვდება. კლასობრივი ბრძოლისა და წინააღმდეგობის გამწვავების ასეთ პირობებში პროლეტარული ლიტერატურის ფუნქციის განსაზღვრა **მხოლოდ პოზიციების დაცვით**, ან მარქსისტულ კრიტიკიდან ყოველგვარ ტენდენციოზობის განდევნა (რაც ნიშნავს რევოლუციონურ-მარქსისტულ აღქმის დაკარგვას და მენშევიკური „მარქსიზმის" აღიარებას) და სხვ. აყალიბებს პროლეტარული მხატვრული ლიტერატურის და კრიტიკის კლასიურობას და პარტიულობას, რომელსაც ამხ. ლენინი სასტიკად ებრძოდა.

—:—

ამხ. მელაძე მოურიდებლად სარგებლობს რა ციტატებით, გვესაყვედურება, რომ ჩვენ მწერლის ერთი ნაწარმოების მიხედვით გადასვლის ეხსნით ობიექტიური მიზეზებით და ის გათამაშებული „მარქსისტი" ყოველთვის შემთხვევითობას და სუბიექტურ მიზეზებს ამჩნევს. რას გვიხსნის? ნუ თუ აქ მარქსიზმის ნატამალი მაინც არსებობს? ასეთ მსჯელობაში ყველაფერია გარდა მარქსიზმისა.

ჩვენი წინასიტყვაობის დასასრულს, რომელსაც „აკრიტიკებს" მელაძე, ვწერდით, რომ ნაროუშვილი ფორმასა და შინაარსის მთლიანობაში, რომ **ნაროუშვილის ფორმის ხერხეულს წარმოადგენს შინაარსი**, მაშაშვილი კი ფორმით საზღვრავს შინაარსს. ეხება რა ამხ. მელაძე ამ ადგილს მას **ფაქტიურობით მოაჩნია ფორმისა და შინაარსის დაპირისპირება**, ჩვენ დაწერილობით [illegible]

მხატვრული ლიტერატურის განვითარების განსაზღვრულ საფეხურებზე წინ უსწრებს ფორმა შინაარსს და წინააღმდეგ. ხშირად ახალი შინაარსი „იძულებულია" დროებით ძველ ფორმაში გამოეხვიოს, რაც კონფლიქტს იწვევს მათ შორის (სტალინი) და სხვა, რომ ყოვლად გაუმართლებელია შინაარსის და ფორმის ყოველთვის ერთნაირად აღება და თქმა იმის თითქოს ყოველთვის ამართლებდეს ფორმა შინაარსს და წინააღმდეგ. მარქსიზმის ანბანი შინაგან წინააღმდეგობათა მთლიანობა, რომელიც განვითარების სტიმულს წარმოადგენს, აქაც ძალაში რჩება. მაგრამ ამ შემთხვევაში მელაძე „არ არის" დამნაშავე, დამნაშავეა მისი სუბიექტიური განწყობილებანი, რომელმაც აიძულა დაეწერა „კრიტიკული შენიშვნები" ანგარიშ მიუცემლად, თუ გინდ წინააღმდეგობაშიაც, რომ ჩავარდნილიყო, მაგრამ სამწუხაროდ ინტუიცია აქ „დაეხმარა", ის არ ჩავარდა წინააღმდეგობაში და წერილის დასაწყისიდან ბოლომდე თანმიმდევრობით განავითარა მცდარი შეხედულებანი.

ალიო შა მაშაშვილი უდაოდ ღირსეული წევრია პროლეტარული მწერლობის და არა მარტო წევრი ამხ. მელაძე, არამედ თავისი შემოქმედებით საყვარელი პოეტიც პროლეტარულ მკითხველისა და კომკავშირისათვის, მაგრამ თუ პოეტი ჩამორჩა ეპოქის გაზრდილ მოთხოვნილებებს, ეს არ უნდა დავმალოთ და ავხსნათ სათანადო მიზეზებით, მივუთითოთ და დავეხმაროთ პოეტს წინსვლის საქმეში. მაშაშვილის „დამკვრელი ბრიგადები" უდაოდ პროლეტარულია. მაგრამ ვერ პასუხობს იმ მოთხოვნილებას, რომელსაც უყენებს მწერალს — პოეტს სოციალისტური მშენებლობა და დამკვრელობის განვითარება. ეხლა არ არის საკმარისი იმის ძახილი, რომ უნდა „დამზადდეს ბოლშევიკური განწყობილება". საჭიროა თვითეული სიტყვა, სტრიქონი უნდა იყოს დამკვრელ მუშათა ბოლშევიკური განწყობილებათა გამომხატველი, რომ პოეზია დამკვრელობის განვითარების და მასების აღზრდის საქმეში გადაიქცეს იდეოლოგიური ზემოქმედების მძლავრ საშუალებად; **პოეზია და საერთოდ მხატვრული ლიტერატურა დღეს კი არ უნდა ლაპარაკობდეს სოციალიზმის შესახებ, არამედ უნდა აშენებდეს ამ სოციალიზმს.** ამაშია მისი პარტიულობის მთელი შინაარსი და ეს არ ესმის ამხ. მელაძეს.

ჩვენ ღრმად გვწამს ის აზრი, რომ **ისტორიის არენაზე ახლად გამოსული ახალგაზრდა კლასის მხატვრული ლიტერატურა ფორმით კი არ იწყებს განვითარებას, არამედ შინაარსით.** ახალი შინაარსი, როგორც სამართლიანად ამბობს ამხ. სტალინი, შეიძლება დროებით ძველ ფორმაში გამოეხვიოს (რადგან ახალი შინაარსი მაშინვე ვერ მონახავს ახალ ფორმას), მაგრამ მათ შორის (ფორმისა და შინაარსის შორის) წარმოიშვებიან კონფლიქტები და ამ კონფლიქტების საფუძველზე განვითარდება ახალი ფორმაც (ზოგიერთი „სპეციალისტის" მკითხველმა, რომ ის თავისებურად არ გაიგოს აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ ახალი ფორმის ელემენტები თავდაპირველად მოცემულია ახალ შინაარსში, მაგრამ ისინი არიან მხოლოდ ელემენტები, რომლებიც ზრდის პროცესში იმყოფებიან).

ამიტომ ჩვენ იმის თქმა გვინდა, რომ თუ, რომელიმე პროლეტარული მწერალი ფორმალურად ჯერ კიდევ არ არის სრულყოფილი და მისი განვითარება ამ სრულყოფილებისაკენ არის მიმართული, ის სრულებითაც არ აკნინებს მის, როგორც პროლეტარული მწერლის, ღირსებას.

ამხ. მელაძე უთითებს ნაროუშვილის ფორმალურ სისტემაზე და ამბობს: ნუთუ აწყენს ნაროუშვილს მაშაშვილის ფორმა (ის დეკადენტური აზროვნების ნიმუში?). ამ შემთხვევაში, ხომ ნაროუშვილი მაშაშვილთან [illegible]

---

*) ამ წერილით რედაქცია ამთავრებს დისკუსიას „დროშა"-ში ვინაიდან უფრო წინ ზანშეწონილად სთვლის მის გაგრძელებას [illegible]

ლის „დეორმას“ არ გააჩნია ნაროუშვილის შინაარსი, ხომ არ აწყენს ეს უკანასკნელი მაშაშვილს? ამ კითხვაზე მელაძეს არ ძალუძს უპასუხოს. ჩვენ კი საესებით ვეთანხმებით ამხ. ბენიტო ბუაჩიძეს. ვეთანხმებით იმიტომ, რომ მან გაიმეორა ის აზრი, რომელიც ჩვენს წინასიტყვაობაში იყო გამოთქმული. ბ. ბუაჩიძემ ასოციაციის უკანასკნელ პლენუმზე სიტყვა სიტყვით განაცხადა, რომ **მაშაშვილი დღეს ჯერ კიდევ სამხედრო კომუნიზმის პერიოდში იმყოფებათ.**

აქედან ყველაფერი გასაგებია. გასაგებია იმიტომ, რომ დღეს, როდესაც ჩვენი ქვეყანა შევიდა სოციალიზმის პერიოდში, სამხედრო კომუნიზმის განწყობილებებით შეუძლებელია გასცეს პასუხი გაზრდილ მოთხოვნილებებს, რომ ასეთი განწყობილება ვერ შეეგუება თანამედროვე ამოცანებს. ამით ჩვენ იმის თქმა კი არ გვინდა, რომ მაშაშვილი ვერ ეგუება სოციალიზმის პერიოდს, არამედ იმას, რომ მაშაშვილის მხატვრული შემოქმედების კონკრეტული შინაარსი ყოველთვის არ გამომდინარეობენ დროის მოთხოვნილებებიდან და უფრო სუსტად არიან დაკავშირებული იმასთან, რაც უნდა იყოს, რის გამოც მის შემოქმედებით წინსვლას სტიმულს აძლევს ტორმა და ამ გზით მას შეიძლება „გამორჩეს“ სოციალიზმი.

როდესაც ჩვენ ასე ვსწერთ მაშაშვილზე, სრულიადაც არ გვეპარება მხედველობიდან ის გარემოება, რომ ნაროუშვილს ესაჭიროება ფორმის ნაირსახობრივი ზრდის ტემპების გაზრდა. პროლეტარული მწერლისათვის დღეს არ არის საკმარისი მხოლოდ იდეოლოგიური სიმტკიცე, საჭიროა ფორმალური სრულყოფაც. ამის გარეშე ბოლშევიზმის დიდი ხელოვნების შექმნა და ჰეგემონიის მოპოება შეუძლებელია.

დასასრულს ჩვენ უნდა შევჩერდეთ მელაძის პროვოკაციულ ცდებზე. არც ერთი მკითხველი ადამიანი არ უარყოფს იმას, რომ ტ. ნაროუშვილის შემოქმედებას უსათუოდ გააჩნია ნაკლი, რომ საჭიროა ამ ნაკლზე სისტემატიური მითითება და ბრძოლაც, თუ ეს ნაკლი შეცდომებში გადაზრდის საფრთხეს იძლევა. მაგრამ, ძიება ჟიითიდან გამოწვეულ შეცდომების და ამ საფუძველზე მწერლის გაბიაბურება, წარმოადგენს „კრიტიკის“ უღირსად პროვოკაციულ ხერხს. მელაძის ასეთ ცდებზე ჩვენ დაწვრილებით შევჩერდებოდით, მაგრამ ეჭვი არ გვეპარება, იმაში, რომ მას მკითხველი ოდნავადაც არ დაუჯერებს.

მელაძეს მოყავს ნაროუშვილის „პოლიტიკური პოეტის დეკლარაციი“-დან შემდეგი ადგილი:

„ტუტაკა მარჯვენით. შეტევა „მარცხნით“,
პრინციპი აქვარა, ბრძოლა ფარული
ძალების ღმუილში ვერ დაამარცხოს!
პარტიის ხაზი გენერალური“.

და შეცდომით უთვლის პოეტს, რომ ის არ ამბობს, თუ რომელი გადახრაა მთავარი საფრთხე. პოეტი „დეკლარაციის“ ჩამოშვებულობა ადგილს უთმობს მემარჯვენე გადახრას, როგორც მთავარ საფრთხეს თანამედროვე ეტაპზე.

თუ მელაძისაგით „ყაიზროვნებთ“ (დაგვიხსენ რამე თუ არის ძალა ასეთი აზროვნებისაგან!) და ვიტყვით, რომ პოეტმა თავის სტრიქონში „ვერ“ გაურჩევია გაშლილი ბრძოლა ყველა სახის გადახრების წინააღმდეგ და ვერ გაითხრა, თუ რომელი გადახრა არის მთავარი საფრთხე, მაშინ რაღა უნდა უთხრათ მელაძეს, რომ მან კრიტიკულ (და იგივე „პოლიტიკურ“) შენიშვნებშიც კი ვერ გაითხრა, თუ რა და რა საფრთხე არსებობს. მას მხედველობიდან გამოეპარა კონტრ-რევოლუციონური ტროცკიზმის რეციდივები. გადახრებთან შემარიგებლობა და სხვა.

კიდევ ერთი შენიშვნა — მელაძე გვისაყვედურებს, რომ ჩვენ წინასიტყვაობაში ვერ აღმოვაჩინეთ ამერიკა. ეს მართალია, ჩვენ ამერიკა ვერ აღმოვაჩინეთ და არც გამოვსულვართ კოლუმბის პრეტენზიებით, მაგრამ არც მელაძის მზგავსით საკუთარი თავი გაგვიმეორებია.

ვამთავრებთ რა ჩვენს შენიშვნებს, უნდა აღვნიშნოთ, რომ მელაძისებურ „კრიტიკას“ პროლეტარული ლიტერატურის განვითარებისათვის მხოლოდ ზიანის მოტანა შეუძლია. მელაძისებური „კრიტიკა“ არც მაშაშვილისათვის არის კარგი. მაშაშვილს დაეხმარება მხოლოდ ის ვინც ბოლშევიკურ თვითკრიტიკის ქარცეცხლში გაატარებს მის ნაკლსა და შეცდომებს და არ დაფარავს მას. ასევე უნდა ითქვას ნაროუშვილისა და სხვების მიმართაც.

საჭიროა ფართოდ გაიშალოს შემოქმედებითი დისკუსია ადგილობრივ კონკრეტულ მასალაზე და პრინციპიალურ საფუძველზე.

ეს დისკუსია გადაიქცევა ჩვენი პროლეტარული ლიტერატურის განვითარების მძლავრ სტიმულად და „ფასს“ დაუკარგავს აგრეთვე მელაძისებურ უხეირო ვარჯიშობას.

ერ. ასტვაცატუროვი.

ბიბლიოგრაფია

დავით გურამიშვილი: „დავითიანი“ (ტექსტი. გამოკვლევა. ლექსიკონი)

ალ. ბარამიძის და ს. იორდანიშვილის რედაქციით.

გამ „ქართული წიგნი“. ტფილისი. 1930 წ.

მე-18 საუკუნის ქართული ლიტერატურის ძეგლების გამოცემა მისასალმებელი მოვლენაა. მით უფრო სასიხარულოა ის, რომ ასეთ შემთხვევებში გვაქვს ცდები ამ ძეგლების მარქსისტულ-სოციოლოგიური მეთოდით შეფასებისა. მოძველებული ისტორიზმის ნაცვლად გამოდის ფაქტების სისტემატიკა და მათი ახსნა. დ. გურამიშვილის თხზულებათა რედაქტორებსაც ამ მიმართულებით უმუშავნიათ.

გამოკვლევის ავტორი (ა. ბარამიძე) გურამიშვილის შემოქმედების „სოციოლოგიურ ექვივალენტის“ დაძებნას ცდილობს, ის აცხადებს, რომ „მსაზღვრელი“ ფაქტორი ამ შემთხვევაში პოეტის წარმოშობა სოციალური არეა, კლასი მთელი თავისი ფსიქოლოგიური საგანძურით. ამ კლასის სოციალურ ფსიქიკის ძირზეა დამყნილი პოეტურ ჰალუცინაციათა მხატვრული სახეობა“ (გვ. მე-2). „პოეტურ ჰალუცინაციებში“ ავტორი ალბად მწერლის შემოქმედების ენას გულისხმობს. მაგრამ პოეზიის „ჰალუცინაციათა“ კატეგორიად მონიშვა იდეალისტური ესთეტიკისათვისაც დამველებული ზღაპარია, ხოლო ასეთი ტერმინოლოგიური დასენება მარქსისტულ კვლევაში სრულიად უსაფუძვლოა და გაუმართლებელია. (ასეთ გამოთქმებს ავტორი არა ერთ გზით ხმარობს, მე-27 გვერდზე გვხვდება ფრაზა: „იმედიანი ჰალუცინაციები“... უნდა ვივარაუდოთ, რომ არსებობს „უიმედო ჰალუცინაციებიც“. ფსიქიატრიამ კი, საბედნიეროდ, ასეთი დაყოფა არ იცის!..)

ეს ზოგადი შენიშვნა.

წიგნში კარგადაა დახასიათებული საქართველოს პოლიტიკური ვითარება მე-18 საუკუნისა. აღდგენილია კლასობრივი ურთიერთობის სურათიც. ავტორი სამართლიანად ეძებს გურამიშვილის პოეზიის გასაღებს ამ ისტორიულ (სოციალურ და პოლიტიკური) ტის გრძნობიერების და განცდების მხატვრულ უშუალობას (გვ. მე-XLVI) ის სწერს: „მაგრამ, ჩვენის აზრით, ამ შემთხვევაში ძლიერ მეტად წვლილი განეკუთვნება კერძოდ დავით გურამიშვილის ინდივიდუალურ ნატიქტებსა და ინდივიდუალური განცდების მომენტებს (თემაც ნაწილობრივ არის ესაა გამორიცხული). **ჩვენ ამით ოდნავად იმის თქმა არ გვინდა, რომ პოეტი თითქოს მაინცდამაინც გარკვეული წოდების თუ გარკვეული კლასის პროგრამულ იდეოლოგიას გვიშლიდეს წინ** (კურსივი ჩვენია გ.), მაგრამ ამასთან ისიც უდავოა, რომ გურამიშვილი სწორედ გარკვეული სოციალური წრის წარმომადგენელია და ამ წრის იდეოფსიქიური ფიქსატორი“. (XLVII).

აქ უსათუოდ თვალსაჩინო შეცდომაა. ავტორი წინააღმდეგობის შერიგებას ცდილობს იქ, სადაც ეს წინააღმდეგობა არ არსებობს. რომ თითოეული მწერალი „გარკვეული კლასის გარკვეულ იდეოლოგიას გვიშლის წინ“—ეს მარქსიზმისათვის არ არის საკამათო. როგორც ეტყობა საეჭვოა ეს წერილის ავტორისათვის. ცხადია—ასეთი მარქსიზმი არ არის სრული.

ბიოგრაფიულ მასალების მხრივ გამოკვლევაში ახალი არაფერია თქმული (ამას თავისი გასამართლებელი - ჩანს ეტყა). **თ. ჟორდანიას** ცნობებთან შედარებით. (იხ. „ივერია“, 1870 წ. № 1. 2. 1882 № 1—2), ავტორი შენიშნავს, რომ თ. ჟორდანია არ შეხებია დ. გურამიშვილის ბიოგრაფიის მალოროსიულ პერიოდს. მაგრამ ეს ხომ პროფ. **ა. ხახანაშვილმა** შეავსო. (იხ. Очер и по истории грузинской словесности, М 1901 вып. 3 стр. 202—218). ავტორიც უმთავრესად იმ მასალებით ხელმძღვანელობს აღნიშნულ საკითხზე, რომლებიც ა. ხახანაშვილს აქვს დასახელებული.

ზოგიერთ ასეთ უხერხულობათა მიუხედავად ა. ბარამიძის შრომა დასაფასებელია, რაც მთავარია—ჩვენი ძველი ლიტერატურის შესწავლის დარგში ახალი მეთოდით კვლევის წარმოება უცნობი ამბავია და სრულიად ბუნებრივია, თუ მას თანდაჰყვა ზოგიერთი ნაკლი. ახალი აზროვნება ისტორიკოსმა უნდა გაამახვილოს ყურადღება განსაკუთრებით მარქსისტული ლიტერატურათმცოდნეობის მეთოდოლოგიურ პრობლემებზე.

წიგნი ტექნიკურად კარგადაა გამოცემული. დართული აქვს კარგად შესრულებული ლექსიკონი გურამიშვილის ლექსებისა და ბიბლიოგრაფია.

გ.

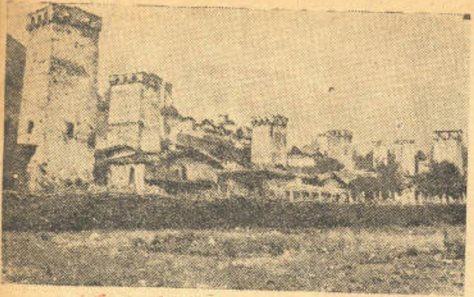

[illegible] ადმინისტრაციული ცენტრი [illegible].

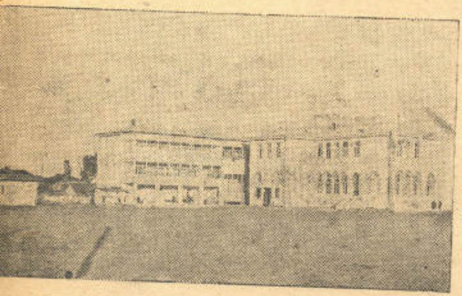

[illegible]

[illegible] ([illegible]) [illegible]

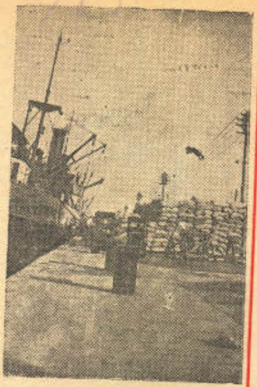

ფოთში პირველად [illegible] 1.000 ვაგონი [illegible]-ლი.

ახალი [illegible] 14 წ. [illegible]

სტუდენტთა ქალაქის გაშენება [illegible] ახალი საერთო საცხოვრებელი

[illegible] ახალი [illegible]

შემდეგი ნომერი [illegible]